శ్రీరస్తు.

శ్రీ శ్యమంతకోపాఖ్యానము.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహారావుచే

రచియింపఁబడి

ప్రకటింపఁబడియె.

మొదటికూర్పు. 1000.

చెన్నపురి

కలారత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1899 వ సం॥

వెల అణాలు 3.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ శ్యమంతకోపాఖ్యానము.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహారావుచే

రచియింపఁబడి

ప్రకటింపఁబడియె.

మొదటికూర్పు. 1000.

చెన్నపురి

కలారత్నాకరముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1899 వ సం॥

వెల అణాలు 3.

ఉపోద్ఘాతము

ఈకథ శ్రీభాగవతమందును శ్రీవిష్ణుపురాణమందును గించిద్భేదముగా నున్నది కాని గజాసురవృత్తాంత మీరెంటియందును లేదు. కొందఱు శ్రీభాగవతములోని యీభాగమును విని వినాయకచతుర్థినాఁడు చంద్రునికిఁ గలిగిన శాపమునకుఁ గారణము తెలియక మఱి కొందఱు చెప్పిన (గజాసురుని తపస్సునకు మెచ్చి శివుఁడు వరములిచ్చి వానిలోనుండుట, పిదప బ్రహ్మవిష్ణువు మొదలైనవారు గంగిరెద్దువేషములు వేసికొనిపోయి గజాసురునిఁజూచుట మొదలగు సంగతులుగల) కథను విని తుదకుఁ బూర్తిచేసికొనుచున్నారు. అట్టికథనువిని వలయు సంగతులు శ్రీవిష్ణుపురాణ శ్రీభాగవతములనుండి గ్రహించి యీగ్రంథము చేసితిని, గాని తగిన యాధార మేదియు దొరకలేదు. శ్రీవిష్ణుపురాణమునకు శ్రీవిష్ణుచిత్తాచార్యులవారు చేసిన వ్యాఖ్యానమందు బ్రహ్మపురాణములోని యీ కథకు సంబంధించిన శ్లోకము లుదాహరించుటచేత బ్రహ్మపురాణోక్తక్రమంబుగాఁ జేసితినని ప్రబంధారంభ

మందు వ్రాసినాను. శ్రీ బమ్మెర పోతరాజుగారు చేసిన యాంధ్రభాగవతములోని శమంతకమణికథకు సంబంధించిన పద్యము లీగ్రంథమం దుత్తరభాగములోఁ గొన్నిచోట్లఁ జేర్చినాఁడ. ఆయంశములకు నేనుజేయుపద్యములంత రసవంతమై యుండవుగావున నేచేర్చితి. నాకేమియుఁ బాండిత్యము లేదు. చేతనయినట్టు కృతిచేసిన నాసాహసంబునకు క్షమించి వ్యత్యస్తమైన యంశములు దెలిపి దిద్దించెదరని సుజనులఁ బ్రార్థించెద.

విళంబినామ సం॥ పుష్యశుద్ధ ౧౨॥

మం.గు.-వేంకటలక్ష్మీనృసింహారావు,
పాలమూరు, గోదావరిజిల్లా.

విషయసూచిక

విషయము.

— ఉత్తరభాగము. —

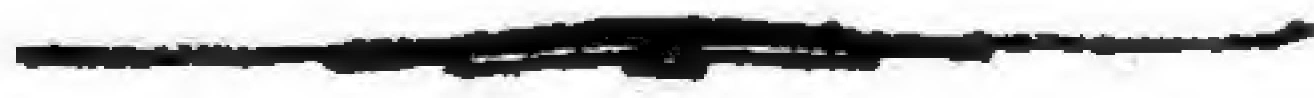

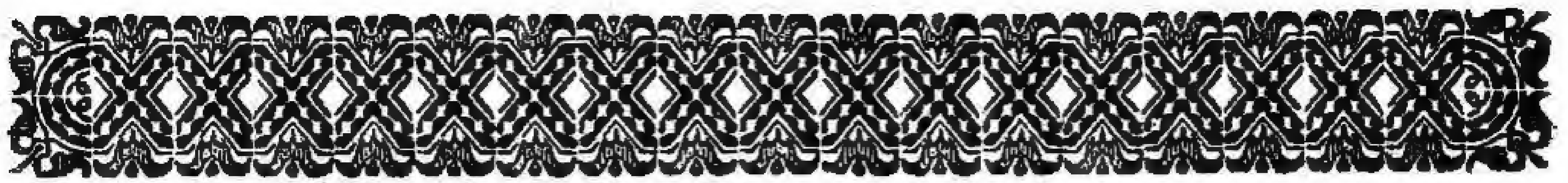

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

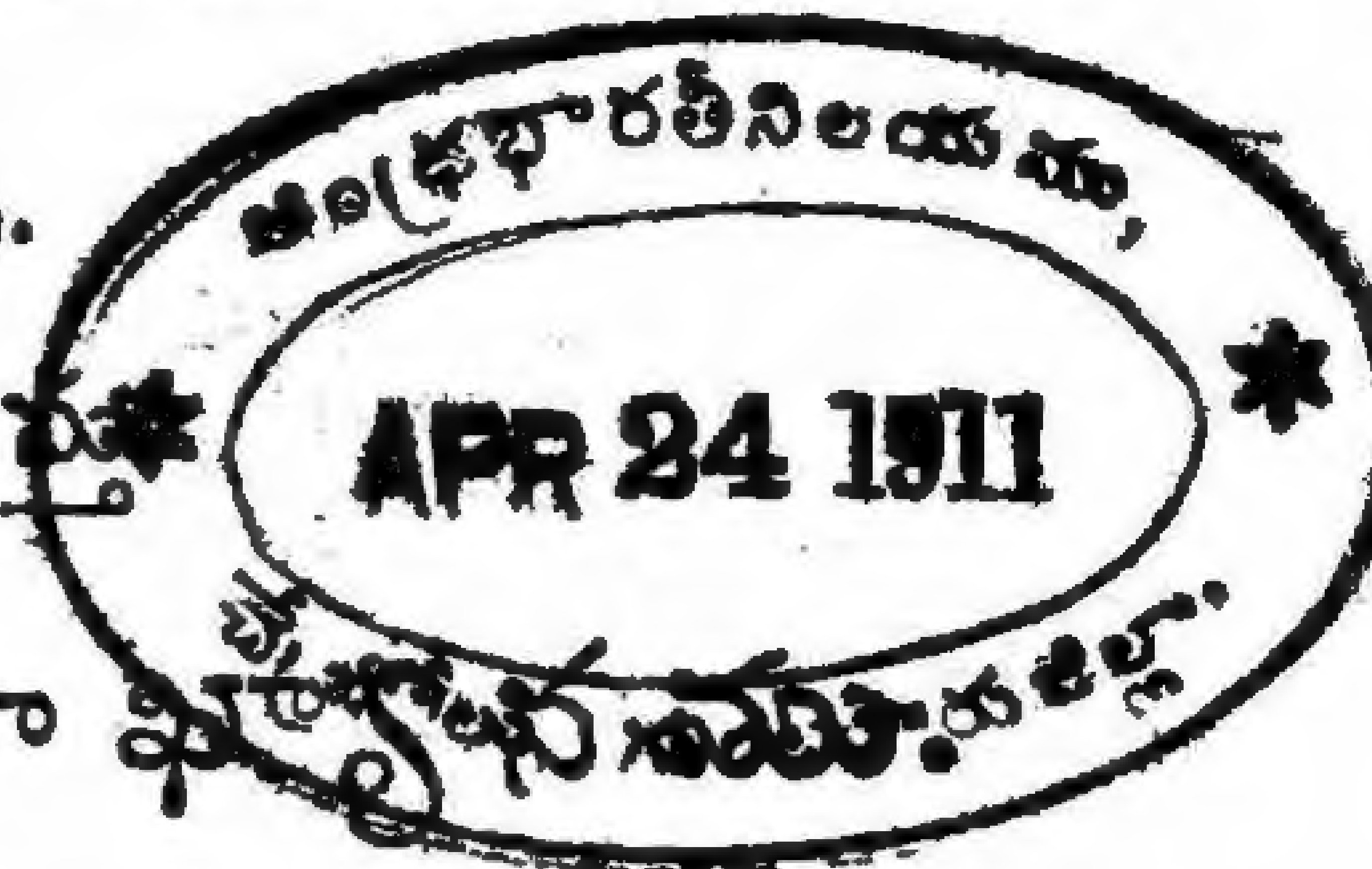

శ్రీ శ్యమంతకోపాఖ్యానము.

శా॥ శ్రీలీలావతిఁగూడి పాల్కడలిలో శేషాహిపై నుండినా।
నాలోకంబుల నేలు బ్రహ్మమను నా నారాయణుం డెప్డున।
న్నాలోకించు దయార్ద్రదృష్టిఁ గృతి నత్యంతానురాగంబుతోఁ।
బాలించున్ భువనైకభవ్యమగుచున్ వర్ధిల్లగా నిద్ధరన్॥ ౧॥

కం॥ నలువను వాణిని శివును మఁ।
బులోమజాధీశ ముఖ్య బుధవరులను నేఁ।
దలఁచెద ననయము నీకృతి।
యిలలో వెలయంగఁ జేసి యేలెడి కొఱకై॥ ౨॥

మ॥ సరసీజాప్తుఁడు లోకమిత్రుఁడు త్రయీసారంబు కాలాత్మ భా।
స్వరమూర్తిత్రయ ముఖ్యరూపము జగచ్చక్షుస్సు దీనార్తసం।
భరణక్షిప్రదయాప్రసన్నుఁడు ఘన ప్రత్యక్షదైవంబు భా। స్క
రుఁ డెల్లప్పుడు బ్రోచుఁ గావుత మమున్ సర్వార్థసంధాయియై॥ 3॥

సీ॥ వ్యాసవాల్మీక్యాది ప్రథమకవీంద్రుల
భవభూతి మొదలు తర్వాతి కవుల।
శబ్దానుశాసన శంభుకవ్యాద్యాంధ్ర
కృతికర్తలను గొల్చి కేవలంబు।
నారాయణునిఁ బోలు నారాయణాచార్య
నస్మదాచార్యుని నాత్మ నిల్పి।

చిన మేనమామను జింతలపూడివం
శ్యుఘనుగోపాలరాయునిఁబవిత్ర।
కౌశికసగోత్రువిప్రశతగజదనుజత।
పోవి శేషాదివృత్తాంతపూర్ణకథకుఁ।
దలఁచి తెలుఁగున గద్యపద్యములఁ జేసె।
దనుశ్యమంతకోపాఖ్యానము నెడుదీని॥ ౪॥

మ॥ హరికళ్యాణగుణార్ణవుండతనివిద్యాప్రౌఢివర్ణించిపూ।
ర్వఋషుల్వ్యాసశుకాదికుల్వెలసిరార్యస్తోత్రపాత్రంబులై।
యరయన్నేరకచేయుదుంగుకవిహాస్యాత్యర్హపాత్రంబనై।
సరసుల్మెత్తురుగాకయీకృతినివిశ్వాసాదరాయత్తులై॥ ౫॥

కం॥ చేదువులు నేరనిమూఢులు।
గోదుకుచుఁగృతి నేయ శుభునకుఁగోఱఁ
సదమలజలములుశునకము।
గదికినఁ జెడు నేకడఁగెదఁగబ్బముగాఱ ౬॥

కం॥ పుట్టుమకల్పన నెగడదు।
పుట్టిన నెగడుఁదలఁపోకఁడుఁబోకడయుఁ
గట్టిగవళిప్రాసంబులఁ।
బుట్టునుదడవికొనుటకృతిపూర్ణంబగు। ౭॥

షష్ఠ్యంతములు

ఉ॥ హరికిద్వారకాపురవిహారికిగోపనితంబినీమనో
హరికివైరిసంపదపహారికిదారుణదైత్యవర్గసం।
హరికిభూసురేంద్రలలనార్పితపక్వపదార్థసత్ఫలా।
హరికిశౌరికిన్నుతసమాశ్రితభక్తవిపత్ప్రహారికిన్॥ ౮॥

కం॥ పావనునకువిహరితబృం।
దావనునకునిజకటాక్షతతికృతసురబృం।

దావనునకుఁద్రిజగత్సం।
జీవనునకు వాడు దేవ సేవ్యపదునకున్॥ ౯॥

చం॥ సురహయవాహినీసురభిసోమసితాభ్రపటీరకీ_ర్తికిన్
సురుచిరసౌకుమార్యనవసుందరతాకమనీయమూ_ర్తికిన్।
బరమతపస్సమాధిరతపావనమానిమనఃప్రవ_ర్తికిన్।
హరవిధివాసవాదినిఖిలామరజాలకచక్రవ_ర్తికిన్॥ ౧౦॥

కం॥ భోజతనూజాహృదయాం।
భోజభ్రమరమునకుభయపూరితమతిశాం।
భోజపద_త్తహయునకున।
భోజలమాయానిలాగ్నిభూహేతునకున్॥ ౧౧॥

కం॥ తరుణునకును శేషకృతా।
_స్తరణునకతి పాపతిమిరతరణికిభవసం।
తరణికిమదారిభయదకృ।
తరణికిశ్రావ్యమురళీకృతవినుతరణికిన్॥ ౧౨॥

వ॥ అనియిష్టదేవతా ప్రణామంబును విశిష్టగురు జనసన్నుతియుఁ గావించి బ్రహ్మపురాణో_క్త క్రమంబుగా నే నొనర్పంబూని నశ్యమంతకోపాఖ్యానంబునకుం గథాక్రమం బెట్టిదనిన॥౧౩॥

౧. కథాప్రారంభము.

మ॥ అతిపుణ్యంబగునైమిశంబుననుదివ్యజ్ఞానులాశౌనకా।
దితపస్విప్రవరుల్పురాణములభ_క్తిశ్రద్ధలన్వించుస।
మ్మతినిట్లాడిరిరోమహర్షణిఁగలామాన్యున్ సమస్తాగమో।
దితధర్మజ్ఞునిసూక్ష్మధీయుతునివర్థిష్ణుప్రభాభానునిన్॥ ౧౪॥

కం॥ అజుఁడగువిష్ణువుకృష్ణుఁడ।
యిజనించెధరిత్రినేలయేపనులానరిం।

చెఁజెవుమతచ్ఛుభచరితము।
వృజినముపీనులవిందువిందుముసూతా॥ ౧౬॥

మ॥ సకలారాధ్యుఁడు పూర్ణకాముఁడగు శ్రీసాహాయ్యుఁడేలాశ్య
మంతకరత్నంబుహరించినాఁడనెడునిందంబొందెలేనొక్కవా
నికిఁజింతామణికౌస్తుభంబుమఱి మాణిక్యాలయంబీశమం। తక
మెట్లబ్బెనుదాటువోయెనెటుసూతాచెప్పవేయంతయున్॥

వ॥ అనినవిని సూతుండు శ్రియఃపతిందలంచి గురుని సంస్మరించి
యమ్మునిపుంగవులతో నిట్లని చెప్పందొడంగె॥ ౧౭॥

చం॥ అజుఁడునునిర్వికారుఁడగునచ్యుతుఁడెల్లజగంబులీలతో।
సృజనమొనర్చిప్రోచుచునుశిష్టులరక్షనొనర్పదుష్టులం।
గుజనులఁజేంపధర్మమిలఁగూర్పఁగఁగోరియవ్వడప్పుధా।
త్రిఁజననమెత్తుచుండుఁదగురీతులతోఁడఁజతుర్యుగంబులన్॥

కం॥ భూభారముమాన్పుటకై।
భూభవకమలాసనముఖభక్తప్రార్థితుఁడై।
శ్రీభర్తయెకృష్ణాకృతి।
వైభవిలోవాసుదేవుఁడనుదయించెన్॥ ౧౯॥

వ॥ ఇట్లు జనించి క్రమక్రమంబున శుక్లపక్షక్షపాకరుండుంబోలెనభి
వృద్ధింబొంది సమస్తవిద్యలునేర్చి సముద్రంబున ద్వారకాపు
రంబు నిర్మించి వైదర్భియగు రుక్మిణింబెండ్లాడి చెలంగుచుండ
నొక్కనాఁడు॥

మ॥ తరణింగొల్చిశమంతకంబుఁగొనిసత్రాజిత్తుకంఠంబునన్।
హరువొప్పంధరియించివచ్చుడునుమణ్యర్చిర్నిరుద్ధాతులై।
హరితోఁబౌరులుదేవచూడుమదిగోయాదిత్యులందెవ్వఁడో।
ధరకుద్యోతితమూర్తివచ్చెననమందస్మేరుఁడైయిట్లనెన్॥ ౨౧।

౨. శ్యమంతకరత్న ప్రభావము.

కం॥ సత్రాజిత్తుండీతఁడు।
గాత్రమునఁగలదుశ్యమంతకంబనుమణిత।
చ్చిత్రచరిత్రమువినుఁడీ।
మిత్రుఁడువీనికిదిభక్తిమెయిదయచేసెన్॥ ౨౨॥

వ॥ మఱియు నిమ్మహారత్నంబు పరిశుద్ధగృహంబునం బెట్టంబడి శుచులగువారిచేఁ బ్రతిదినంబు శ్రద్ధాభక్తియుతంబుగఁ బూజింపఁబడుచుండెనేని యెనిమిదిబారువల సువర్ణంబుగురియించు, నింతియె గాక యా రాజ్యంబున రోగవ్యాళానలతోయ దుర్భిక్షానావృష్టిమారికాద్యుపద్రవంబులు రాకుండఁజోచు, దురాచారుండు పూజించిన ధరించినఁ దత్క్షణంబ యా రాష్ట్రంబు క్షీణంబుగావించి వానినం బురుహూతపుత్ర పురంబున కతిథిఁగాఁ బంపుననుచుం జెప్పి పుచ్చి యొక్కనాఁడు సత్రాజిత్తుం జూచి॥ ౨౩॥

గీ॥ కృష్ణుఁడుగ్రసేనుకొఱకుఁగేరుచేడిగె।
మణినిభిధనలోభియైననెఘనునిఁగనక।
యాత్మవత్సర్వభూతానియనుసదుక్తి।
నైనఁదలఁపరాదోకృష్ణుఁడాత్మనంచు॥ ౨౪॥

వ॥ మఱియును సత్రాజిత్తు॥ ౨౫॥

కం॥ హరివారియించుటని జమని।
నిరులీనుశమంతకముఁబ్రసేనునకిచ్చెన్।
హరిహరిదుష్టుండనిచే।
నీరిపౌరులునిందవీఁడుశ్రీకర్షుండే॥ ౨౬॥

వ॥ అంతఁ బ్రసేనుండు॥ ౨౭॥

ఉ॥ ఆతఁడువేటకై చనెను దా రశమంతకరత్నమూనిశో।
భాతతమూర్తియై బలము పాయక కొల్వఁగ నుత్తమాశ్వము।
న్స్ఫీతచిరత్నరత్నతపనీయ విభూషణయుక్తమెక్కి యు।
ద్ధూతపతాకినీపవన తోయదమండలుఁడై ప్రమోదియై॥ ౨౯॥

వ॥ ఇట్లు వనమ్మునకుం జని మృగంబులం బొడుచుచు సింహంబులం దోలుచు వరాహంబుల నేయుచు నేనుంగులఁ బీనుంగులఁ గావించుచు నేయుఁడేయుండు పొడుఁడుపొడుండనుచు భటుల కుత్సాహంబు గొల్పుచు నేన నేన పొడిచితిననువారి మెచ్చుచు బహుమతులిచ్చుచుఁ గొందఱు వరుసఁ బెరల రేఁపుచుఁ దేనియలఁ ద్రావుచు మద్యంబులఁ గ్రోలుచు నొకరొకరిపై వ్రాలుచుఁ దడఁబడ నడచుచు వెక్కసమ్మయిన సోలుచుఁ బ్రల్లదమ్ములఁ బ్రేలుచు నొడళ్లు మఱచి పిలిచినఁ బలుకక పలికిన దెఱుఁగక కొందఱు కొంతవడికిఁ దెలిసికొని లెండు లెండు రండు గండంబులఁ బొడుండనుచు వేఁటాడుచుండ॥

కం॥ అంభోజభవాండముఁ బ్రా।
రంభస్థితి ముంపననఁగఁ గ్రమ్ముచు నచ్చో।
గంభీరాంభోధరములు।
కుంభంబుల వలనఁ బోలెఁ గురిసె న్వానల్॥ ౩౦॥

గీ॥ సేన పురికేగఁగా నఁ బ్రసేను నొకని।
విడిచి వాని నశ్వమ్ముతోఁ బెద్దనిదురఁ।
బొందఁ జేసి శమంతకమంద మొంద।
నఱుతఁ దాలిచియేగ హర్యక్ష మొకఁడు॥ ౩౧॥

గీ॥ సరగ దానిఁ జూచి జాంబవంతుఁడు చంపి।
రత్నరాజము గొని రంజిలంగఁ।

బాలుతొల్లలోనఁ గేళికందుకముగఁ।
గట్టెఁబట్టుపట్టియెట్టిజెట్టి॥ 3౨॥

వ॥ అట సత్రాజిత్తుండు నెండొంటిహత్తకవచ్చిన యుత్తంబులం గాంచి తమ్మునింగానక యుత్తలంబొంది చిత్తంబునఁ బలు విధంబులఁ దలపోసి॥ 33॥

కం॥ కృపణుఁడుకృష్ణుండోర్వక।
ప్రపుణ్యునిఁబ్రసేనుఁజంపి భాసురరత్నం।
బపుడేచేకొనెననెనీ।
యపవాదమ్మువినియదువరాగ్రణియాపుల్॥ 3౪॥

వ॥ సత్వరంబునంబోయి హరితోనీవార్త విన్నవించిన నన్నన్న నేనెద్దానినెఱుంగ నాకట్టిఁడినీచుండిట్టి అట్టులాడిచెట్టల కొడి గట్టిసమకట్టియుండె, నైనవానిననందగదు. నాచేసినపూర్వ కర్మఫలంబిట్టిద. ఎవ్వండేని తనసుకృతదుష్కృత ఫలంబనుభ వింపకతప్పునె. మఱియు॥ 3౫॥

కం॥ పాలంబిడుకుచుఁదత్పా।
త్రాలోలక్షీరములసుధాంశుప్రతిబిం।
బాలోకనమేఁజేసితి।
మూలంబదియీాసడికనెమురహరుఁడరయన్॥ 3౬॥

వ॥ నావినియత్యావిల హృదయులై సంయమీంద్రులు భయవిస్మ యంబులు పెనంగొననిట్లనిరి॥

సీ॥ అత్రితపఃఫలంబనసూయనోమిన
నోములపంటసన్నుతయశుండు।
దైవతవరగురుదత్తవిద్యావేత్త
పావనబ్రహ్మాంశభాసురుండు।

తుంగాతరంగిణీసంగతాశ్రమకృత
సతతతపస్తుష్టజలజభవుఁడు।
కువలయామోదవైభవుఁడు సర్వజ్ఞశి
రోమణిధాతృదత్తామృతత్వ।
సద్విలాసినిశాపతిసద్ద్విజౌఘ।
ధీశుఁడమృతాబ్ధిసమ్మోదియిందుఁడతఁడె।
యిందిరాసోదరుఁడు కౌముదీశుఁడైన।
చంద్రుఁజూచిననఘమేలసంభవించు॥ ౩౮॥

ఉ॥ భానునిఁజిత్రభానుహిమభానునృపాలునిజాహ్నవీనదిన్।
సూనృతవాదియైనద్విజుశ్రోత్రియుఁజూచినసర్వపాపము।
ల్వీనశియించునంచేఖిలవేదవిదుల్వచియింతురట్టిచో।
నీనళినాలయాసహజుఁడేటికినింద్యుఁడురోమహర్షణీ॥ ౩౯॥

వ॥ అనినసూతుండిట్లనియెఁ జంద్రుండట్టివాఁడ. అయిననయ్యాచలాత్మజచే మున్నొకశాపంబుకలిగె. కావునఁ జూడ ననర్హుఁడయ్యె. అక్కథవినుపించెద నేకాగ్రచిత్తులరై వినుండు ॥౪౦॥

౩. గజాసురవృత్తాంతము.

శా॥ కైలాసోత్తరపుణ్యభూమిగజుఁడన్ క్రవ్యాదుఁడొక్కండుశ్రీ।
కాశీనాథునిఁగూర్చి ఘోరతపముంగావించెఁబెక్కేఁడులా।
శీలస్థైర్యనుశాంతిదాంతియుతుఁడైవృష్టుష్ణశైత్యాదులే।
మాలోచింపకదేవతల్వేఁడివద్యక్తాహారుఁడై ధీరుఁడై॥ ౪౧॥

కం॥ ।రీతిఁదపము నేయఁగ।
భయవులై యమరులెల్ల వెడలిగిరిశునా।
ర్యారతుఁగనినతులై కై।
వారంబులు నేసిరిబహువారముభక్తిన్॥ ౪౨॥

ఉ॥ దేవమహానుభావబహు దివ్యము హెూపనిషత్ప్రణీతగా।
ధావిజయాంకదీనజనతా ఘనదైన్యవినాశయీాశనీ।
వీవిపదబ్ధితారమణ హీనగతింబొనరించుసర్వవే।
ద్యావినుమాగజాసురుఁడు తావకదర్శననిత్యకాంక్షతోన్॥

కం॥ ఘోరముగుతపము నేసెడి।
దారుణమైతత్తపోగ్నిత్రైలోక్యంబున్।
వారక కాల్చెడివానికిఁ।
గోరినవరమిచ్చి గాచికొనుమాజగముల్॥ ౪౪॥

కం॥ నావినివినమితనిజనా।
నావినియామాచరణసనాథులసురలం।
బ్రావృడ్గంభీరాంభో।
దావిర్భూతధ్వనినిటులనియెందయతోన్॥ ౪౫॥

చం॥ గజుఁడుమదీయకింకరశిఖామణిమెచ్చితిఁదన్మహత్తపం।
బుఁజేనితదీప్సితంబొసఁగిప్రోచెదఁగాకజగంబులీరలె।
ల్లఁజేనుఁడుమీపురంబులకులగ్గుననన్నుఁబ్రమొక్కినిర్జరుల్।
గజిబిజిలేకయేగిరతికౌతుకభావముతోడనంతటన్॥ ౪౬।

మ॥ వృషభారోహకుఁడైత్రిశూలధరుఁడైభృగ్వాదిసంసేవ్యుఁడై।
విషభృద్భూషణుఁడైయుమాసహితుఁడైవిశ్వార్తిసంభేదియై।
విషమంబైనగజాసురోత్తమతపఃప్రీతాత్ముఁడైసద్వపు।
స్సుషమాశోభితదిగ్విభాగుఁడగుచున్సోముండువేగంబునన్॥ ౪౭

వ॥ చేని వానింగని యిట్లనియె॥

ఉ॥ దానవసార్వభౌమసురదర్పవిఖండనయోగజాభిధా।
నానినుమెచ్చితింగడుమనంబునఁగోరికియేమివేడుమే।
వేనివరంబులింకఁదప మేటికిడస్సితిచాలలోకమం।
దీనియమంబుతోఁదబము నెవ్వఁడు నేయను లెమ్ము నాపుడున్॥

కం॥ ఘననిధిఁగను వేదకరణిఁ।
ద్రిణయనుఁజూచి గజముఖుఁడు ప్రియసంభ్రమము।
లైనగొననిట్లనియెఁబ్రణతి।
యొనర్చియతిభక్తి వేదసూక్తులతోడన్॥ ౧౦॥

సీ॥ సర్వేశ సర్వాత్మ సర్వజ్ఞ సర్వాధ్య
యజ్ఞేశ యజ్ఞ చంద్రావతంస।
గౌరీమనోహరా గంగాతరంగిణీ
ప్రాకటనటితజటాకలాప।
చిద్రూపబహురూపవిద్రావితారాతి
వీరాతిధీరాకవిప్రగీత।
దాససంత్రాసనిరాస కాభాసుర
దేవతాకుసుమసందీపితాంగ।
యంగజమదమత్సరాహంక్రియాంభోజ।
గజయగజముఖాబ్జకమలమిత్ర।
మిత్రవహ్నిచంద్రనేత్రయానేత్రయా।
వేదులకయిననిను వెదకి తెలియ॥ ౧౧॥

కం॥ పరమేష్ఠికైనఁదెలియని।
పరమాత్మునీవె వచ్చి ప్రత్యక్షముగా।
వరమిచ్చెదనడుగుమనెద।
వరయంగానింతకంటెనర్థ్యముగలదే॥ ౧౨॥

౮. శివుఁడు గజునికి వరంబులిచ్చుట.

వ॥ అయిన నీవమోఘదర్శనుండవు నాకడంకయు నట్టిద కావున॥

గీ॥ సర్వలోకదిక్పాలకజయసమర్థ।
బాహుబలమునుభోగసంపదలనిమ్ము।

మఱియు నాయెద నెప్పుడు మరలకుండు।
మయ్యయంతకు మూలంబవైన నీవు॥ ౫౪॥

కం॥ నీమూలంబునఁగాకొరు।
చేమృతివడయంగనోపశివయివియిమ్మా।
నామృడుఁడనియెక్కధర్మము।
నేమఱకుము తేజమునీరులెప్పుడుఁగలుగున్॥ ౫౫॥

కం॥ నీచిత్తములోనుండెద।
నీచెప్పినవరములిడితినీచమతిందు।
ష్టాచరణముఁజేసిన నో।
రీచేటునిజంబునీకుమృడుమూలమునన్॥ ౫౬॥

వ॥ అని వరంబులొసఁగి నిజసతీయుతంబుగం బరివారంబుఁ గైలాసంబున కనిచి సూక్ష్మస్వరూపియై వాని హృత్కమలకర్ణికా పీఠిక నధివసించె; అంత గజాసురుండ ప్రతిహతప్రభావశైవ తేజోవిరాజమాన దేహుండై దానవ విశ్వకర్ముం దలంచె. వాఁడును వచ్చి నమస్కరించి సురారాతి తేజంబున కద్భుతంపడి స్వామీ నావలని ప్రయోజనం బేమి యన గజుండు నీవిచ్చోట నన్నాకమున కన్న మిన్నలగు వన్నెలఁ జెన్నలరు పురం బొక్కటి నిర్మింపుమనుఁడు వాఁడును దత్క్షణంబ నిజకలా కౌశలం బేర్పడ నిర్మించె నప్పట్టణంబు. ౫౭॥

చం॥ పరిఖలతో సువర్ణమణిభాసితగేహవిహారకేళికా।
సరసులతోఁ దురంగగజసద్భటతుంగశతాంగయుక్తమై।
సరసిరుహేక్షణానికరసంయుతమై త్రిదివంబు డంబుల।
న్నిరసనమాడుచుండెడిని నిత్యరమానిలయంబొకోయనన్॥ ౫౮॥

ఉ॥ అంతగజాసురుండు ముదమందుచు వానిబహూకరించిను।
స్వాంతతనాప్తులైన దనుజాఢ్యులు గొల్వఁగఁ గావ్యభాషితా।

నంతశుభోదయంబుననిశాంతముఁజేరిమణీయయాసనం।
బెంతయు వేడ్కనెక్కెఁదనునీశ్వరుఁడంచుసురారులాడఁగన్॥

కం॥ క్రమమునఁబుణ్యజనావళు।
లమృతశరీరములతోడనాతనిపురికిం।
బ్రమదమునఁబోయినిల్చిరి।
యమరులవీడేలయింతయందమెయనుచున్॥ ౬౦॥

వ॥ పదపడి గాకాసిమూఁకలస్తోకంబులై సేవింప గజాసురుండుత్రి
లోకవిజగీషువై ప్రస్థానభేరి వ్రేయించి సైన్యంబుతోఁ గదలి॥

సీ॥ తురగఖురోద్ధూతధూళీసమూహంబు
కరిదానవారిలోఁగలిసిముసుఁగ।
స్యందననీరంధ్రసంతమసంబెల్ల
భటహేతిదీధితి పాయఁజేయ।
బృంహితహ్రేషితభేరీకృతోద్భట
సద్భటార్భటులెల్ల సంకులముగ।
జైత్రయాత్రను జేసిశత్రువిభేదియై
రాజులజేజేలఁబ్రబలురైన।
బలినివాసవాసుల సోర్చి వారివారి।
కర్హమైనయాడిగములనందునంద।
మర్చియమితవైభవముతోమరలెనాత్మ।
పురికినమ్మహోగ్రప్రతాపుఁడగుగజుఁడు॥ ౬౧॥

వ॥ ఇట్లువచ్చిసమస్త సంపత్సమృద్ధిమంతుండై కేసరియను కర్బుర
వర్యుకూఁతుఁ గల్యాణియను దానివివాహంబై మహీబృందారక
బృందంబు నహీనదక్షిణల దీనానాథజనంబుల భోజనంబులఁ
ధనంబుల దనిపి పుచ్చియంత॥ ౬౨॥

కం॥ ఆనెలఁత నెపుడుఁబాయక।
సూనాస్త్రుని కేళియందుఁజొక్కుచునుండన్।
మానినినగన నెవిన వే।
యానందో బ్రహ్మ మనెడు నాగమఫణితుల్॥ ౬౪॥

కం॥ ఘనహర్మ్యములనదీప్రాం।
తనవీనకుసుమవనులనునందనవనిఁజం।
దనమందానిల మొలయం।
గనువిహరింపగజులలనగర్భము దాల్చెన్॥

కం॥ సూచ్చాదిషడ్బలములవి।
యచ్చరులుండంగజసతియాత్మజుఁగనెన।
త్యుచ్చాకృతినతిబలుఁగడు।
మెచ్చిరిదితిజులదితిజులు మెలఁగిరికలఁకన్॥ ౬౬॥

వ॥ అంత గజముఖుం డత్యంతసంతుష్టస్వాంతుండై కొడుకుంజూచి
నదికింజేని యుత్తరాభిముఖంబుగ సచేలస్నానం బాచరించి
గృహంబున కేతెంచి వేదవేదాంగవిదులైన ధాత్రీదేవులకుగోభూ
హిరణ్యాది దానంబులుగావించి యాభ్యుదయిక శ్రాద్ధంబువె
ట్టి నాందీముఖ పితృగణంబుం దృప్తింబొందించి కుమారునకుఁ
గ్రమంబుగ జాతకర్మాది సంస్కారంబులఁజేయించె, నంతఁ
గొంత కాలమునకు॥ ౬౭॥

కం॥ అధియోగంబనుయోగము।
విధుఁడుండఁగసుతులసింహవిక్రములఁగనెం।
బుధవైరిరాణిప్రమదాం।
బుధినోలాడెంగజుండుపూర్ణస్పృహుఁడై॥ ౬౮॥

వ॥ వారికిఁగాలక్రమంబున సకలవిద్యలుచెప్పించె. వారును శౌర్య
ధైర్యాదులఁ దండ్రికంటె నుద్దండులై యుండిరి. అంతగజానను
ండు కొన్నాళ్లకు॥ ౬౯॥

మ॥ బహుళాహారముకై వెసంజేనివనిన్ భక్షించుసంతృప్తిగా।
మహిషవ్యాఘ్రవరాహదేహములఁ బల్మాఱున్మహాక్రూరుఁడై।
కుహనారూపములెల్లఁబూనుఁగ్రతువు ల్గోల్పుచ్చుభూదేవతాగ్ర్య।
హముల్గాలుచుసౌమ్యులౌయతుల నాక్షేపించుదూఱున్ శ్రుతుల్॥

మ॥ చతురబ్ధుల్ వడిదాటుమీటును ధనుర్జ్యావల్లిభీతిల్లిది।
కృతులాక్రమ్మడిమూర్ఛ జెందనమరీవ్రాతంబుతో బల్మిమై।
రతిసల్పుంబుజమప్పళించు నెదలో రంజిల్లునాత్మీయహృ।
ద్గతగౌరీరమణప్రదత్తవరతా గర్వప్రభావంబునన్॥ ౨౧॥

కం॥ ఈరీతిధర్మమెల్లం।
దారూపఱఁగానొనర్చె దానవుఁడుబలే।
క్రూరులకుభాగ్యమబ్బుట।
వారకపాములకుఁబాలభంగింగాదే॥ ౨౨॥

కం॥ ఈగతిరక్కసిసతతము।
వేఁగింపనఖిలవిబుధులుత్వరతో।
నేగివిరించింగనిదే।
వాగజునిమహోగ్రపీడవారింపఁగదే॥ ౨౩॥

గీ॥ అనినవేల్పులఁజూచియాయజుఁడువిస్మ।
యంబునొందియంబికనిఁకనరసిమనమ।
నవినివినిపించియాతల్లినలువుమీఱ।
నానతిచ్చునట్టులానత్తమనుచులేచి॥ ౨౪॥

కం॥ రాయంచేనెక్కిసురలవు।
రాయంచేభినుతులునేయరహినాజేజే।
రాయండరిగెనుమునులా।
రామెంచేగఁగలేనిరీవిరాణదలిర్పన్॥ ౨౫॥

వ॥ అటఁగైలాసంబున భవాని చిరకాల హరవిరహంబు భరియింపదయ్యె. ఒకరేయి పాండురకిరణుం డుదయించి నభోమండలంబు నలంకరించి నిజమయూఖమండలంబువలన వెడలెడు చంద్రికాజాలంబుచే విరహిజన మానసదోదూయమానుండై యుండెను మఱియు॥ ౭౬॥

కం॥ అలఁదదుగందముగురులం।
గలయఁగదువ్వదువిరులనుగై సేయదుతా।
పులుగలతావుల కేగదు।
వెలయఁగఁదొడవులుతొడువదు వెడలదువనికిన్॥ ౭౭।

కం॥ అలులకునలుకుంగోయిల।
పలుకులకులుకుంజిలికరువలిఁగడుదూఱున్।
నలినాస్త్రునినాదున్వె।
న్నెలగనినిఁదెగడు బెగడు నెగడు విరాళిన్॥ ౭౮।

వ॥ అనియిట్లు వియోగవేదన కోర్వలేకను దయంబగుడు నిట్లని వితర్కించె॥ ౭౯।

కం॥ నారాయణుఁడాధారుఁడు।
సారెకునాపదలువాపిసౌఖ్యములీయం।
జారునిఁబంపెదహరికడ।
కారయఁగానిప్పుడనుచుననెభృంగివినన్॥ ౮౦।

గీ॥ వాసుదేవుఁజూచిపల్కునేనన్నట్లు।
పలికివానివేగభక్తపారి।
జాతుశాస్త్రవైరిజాతుఁదోతెమ్మునా।
పతినిఁదోడితేరవాఁడెప్రోడ॥ ౮౧।

---

౫. పార్వతి భృంగిని వైకుంఠమునకుఁ బంపుట.

వ॥ నాపల్కు వినుము॥ రా౨॥

కం॥ అన్నవిపన్నార్తిహరా।
పన్నగశయనా సమస్తవార్తావిదితా।
పన్నగభూషణుఁగూరిచి।
నన్నున్ సుఖవతిఁగఁ జేయు నాళీకాక్షా॥ రా3

కం॥ ఈమాటలుభృంగివినుచుఁ।
దామోదముతోడఁబోయి దాఁమోదరుతో।
ప్రేమజనింపబలికిగిరి।
జామానినిపనిసలిపెదఁజేక్కగననుచున్॥ రా౪।

వ॥ వైకుంఠమునకుఁబో నిశ్చయించి బయలువెడలి శాకద్వీపమార్గంబువట్టి నదనదీ ధర కాంతార పారావారంబులు దాటి చేని చేని॥ రా౫।

కం॥ పరమైకాంతులశరణము।
సిరికేళీసదనముసరసిరుహాక్షుమనో।
హరనిరతనివాసముము।
క్తిరమకుఁబుట్టినయిలు వెలిదీవింజూచెన్॥ రా౬।

వ॥ అందుఁజేనిచేని పాలవెల్లింగని యిట్లని కొనియాడె॥ రా౭।

సీ॥ తనపాండిమంబుచేతనయశోదాతనయ
యశోవిశేషంబుబయలుపడుట।
తననభఃకషతకతనహరిపురుషోత్త
మత్వంబుసకలసమ్మాన్యమనుట।
తనదైర్ఘ్యమహిమచేతనతనుజనకున
నంతకల్యాణగుణతదెలియుట।

తనగభీరతచేనతనళినసూతికి
హరిమహత్వమువాచ్యమనుటగలిగి।
యలరెఁగాదుమందారసుధాంశుసురభి।
ముఖ్యజనకత్వసురనదీమోదభోగ।
గమనసింధురాజత్వసత్వమహాద్రి।
యత్వములఁదెల్పెఁగ్రమముననారకడలి॥ ౭౭॥

౬. వైకుంఠవర్ణనము, భగవద్వర్ణనము.

వ॥ అనిస్తుతియించి యాక్షీరక్షీరధి కుత్తరతీరంబున॥ ౭౮॥

కం॥ హరిభక్తజనోత్కంఠము।
స్థిరనిజవైభవదిదృక్షుశితికంఠముమో।
క్షరమాదానాకుంఠము।
పరమర్ష్యుపకంఠముఁగనెవైకుంఠమ్మున్॥ ౮౦॥

వ॥ అంతఁ గనకమయానేక మణిఖచితప్రాకార గోపురమండప వివిధద్వార శోభితంబును, గూజన్మత్తమయూర విహారసుందరసకలర్తు ఫలితకుసుమితసుమ పరిమళమిళితత గంధవహ బంధురోపవనంబులను, జితంతేపుండరీకాక్షయను శారికల, నదైవంకేశవాత్పరమను శుకంబుల, సర్వంవిష్ణుమయం జగత్తనెడునంచేలను, గమనీయకమల విరజాసంజాత కల్హారకువలయమరందపానానంద కందళదిందిందిరబృంద ఝుంకారసంకులంబును చక్రవాకసారసాదికవిసంచార చారుతరంబును నగునెడలును,జూచుచు నీలగాత్రులుఁ బద్మనేత్రులుఁ బీతాంబరులుఁ జతుర్భుజులుఁ జక్రశంఖధరులునై హరిసారూప్యంబునొంది యున్నహరిభటులంజూచి యొక్కదౌవారికుచేఁ దనరాక వా

సుదేవున కెఱుంగించి తదనుజ్ఞం బ్రవిష్టుండై యెడమీక గరుడవి
ష్వక్సేన సునందనందవిజయజయాది పరిచరులును, సనకా
దిబ్రహ్మర్షులును, ముక్తులును, సేవింప నతిసుందరమందిరంబున
ననంతకాంతానంత తల్పంబున సుఖశయనుండై పద్మవనాల
యపదంబులొత్త, భూదేవి సురటివీవ, నీళామహిళామణికపు
రంపు బాగాలొసంగ నిత్య నిరవద్య నిరతిశయ నిరుపమాన
నీలమేఘశ్యామల కోమలశరీరుండును, పీతాంబరుండును, నన
ర్ఘ్య రత్నస్థగిత పరిష్కార పరిష్కృతుండును, జంద్రబింబ
సదృశవదనుండును, కర్ణాంతవిశాల పుండరీకాక్షుండును,
నున్నతస్కంధుండును, సుభ్రూయుగళుండును, నీలాలకుండు
ను, కంబుకంఠుండును, శ్రీవత్సకౌస్తుభవనమాలాలంకృత రమా
విహారభవన విశాల వక్షస్థలుండును, సకల చరాచర కారణ
విరించి జన్మహేతుక కమలాలంకృత దీర్ఘనిమ్న నాభుండును,
సునాసుండును, నాజానుబాహుండును, సముచిత కటిప్రదే
శుండును, వళిత్రయభాసిత దామోదరుండును, రంభాస్తంభ
సంకాశోరూప్రదేశుండును, సింహమధ్యుండును, ముకురకపో
లుండును, సుదంతుండును, జంద్రికానిర్మలమందహాసుండును,
వజ్రయవాంకుశాది రేఖాలక్షితతారానిభనఖ యుక్తపాదుం
డును, జక్ర శంఖ కౌమోదకీనందక శార్ఙ్గధరుండును, సాలోక్య
సామీప్య సారూప్య సాయుజ్యంబులను చతుర్విధ ముక్తులకుం
గర్తయై చతుర్దశలోక సర్గపాలనోప సర్గంబులు తాఁగాని
యట్లశ్రమంబునఁ జేయుచుఁ బరమానందుండై యాత్మారా
ముండై, షడ్గుణానంత కల్యాణగుణనిధియై, ప్రత్యంగ సౌందర్య
విభవ నిత్యయౌవనఖనియై యవాఙ్మానసగోచర ప్రభావుండై
వేంచేసియున్న శ్రీవాసుదేవు సందర్శించి సభక్తికంబుగ సా

ష్టాంగం బెఱిగి తదాలోకనజనిత రోమాంచుండై హర్షవిస్మయం
బులను దుర్నిరీక్ష్య దేదీప్యమానానన్య తద్దివ్య తేజోరాశివలన
భయంబును ముప్పిరిగొన నెట్టనదిట్టరయై వెండియుఁ జూచెదఁ
గాక॥ ౯౧॥

మ॥ అనియా పాదశిరంబు భక్తివివశుండై చూచి సానందబా।
ష్పనిరుద్ధేక్షణుఁడై వెసందుడిచి విస్పష్టంబుగా గాంచిలో।
చనముల్గ్గిన దాని కేఫలము దాసంలబ్ధమయ్యెంగదే।
కననైనందనివోదటంచును దదేకధ్యానచేతస్కుఁడై॥ ౯౨॥

వ॥ చూచియిట్లనె॥ ౯౩॥

శా॥ ఈతండాశశివర్ణుఁడంచిపుడు నే నెట్లాడఁగా నేర్తునా।
శ్వేతద్వీపముక్షీరవారినిధియన్ శేషుండు దానున్నదా।
శ్వేతంబైనను గాదటంచు నతసీశృంగారనీలోత్పల।
స్ఫీతాంభోదములన్ హసించు సుషమాశ్రీ దేహిగాఁబోలెడిన్॥

వ॥ అని॥ ౯౫॥

సీ॥ ఓంకారవాచ్యాయపంకజనాభాయ
ప్రద్యుమ్నరూపనిర్మాణనిపుణ।
భగవతేవ్యక్తాయపాలకతేనిరు
ద్ధస్వరూపాద్వైతతత్వవేద్య।
వాసుదేవాయసంవర్తస్వరూపసం
కర్షణసనకమహర్షిసేవ్య।
నమయటంచునువీర్యసుమహదైశ్వర్యతే
జశ్శక్తిబలబోధసమభిధాన।

ములగుషడ్గుణంబులపూర్తివెలయునిస్స।
మాభ్యధికదేవునని తరలభ్యచారు।
మూర్తినమితార్తివిచ్ఛేదికీర్తనీయ।
చరితువ్యూహాధినేతనుసన్నుతించె॥ ౯౬॥

కం॥ విపులమగుప్రకృతికంటెను।
నిపుణుఁడు పెద్దఁటె యణోరణీయాననునీ।
యుపనిషదర్థముగతియె।
ట్లోపరుఁడఖిలశక్తిమయత నుండఁడెయెందున్॥ ౯౭॥

వ॥ అనియిట్లు బహుభంగులం బొగడిన హృషీకేశుండు సంతసించి యుచితాసనంబునఁ గూర్చుండనియమించి వచ్చిన కార్యంబడుగుడు గౌరీసమాచారంబు విన్నవించినఁ జిత్తగించివానికి సత్కారంబుచేసి వచ్చెదఁబొమ్మని వీడ్కొలిపిన వాఁడును గైలాసంబున కరిగెనిటవారియును సరగనరుగవలయు॥ ౯౮॥

చం॥ అనినిరిఁగూడియాయుధములైదును దాల్చివిభూషణంబులు।
న్ననలునుబూనిపక్కిదొరనల్వుగనెక్కియు వెండికొండకుం।
జనిగిరిజాతఁగాంచిసతిచేయ్యనమ్రొక్కుచుఁజేయుపూజలె।
ల్లనుగొనిపూలుభూషలునులాలన మొప్పఁగనిచ్చియిట్లనున్॥

గీ॥ ఏలననుఁగోరిరప్పించితిందుముఖిరో।
నాఁగనాగజాసురునుదంతమును జెప్పె।
నాగభూషణుదేవియానాగడచిన।
పనికివెతఁ జెందకమ్మనీవనియెశౌరి॥ ౧౦౦॥

---

౭. దేవతలతో బ్రహ్మ కైలాసమున కేగుట.

కం॥ దేవతలందఱుగొల్వఁగ।
దేవజ్యేష్ఠుఁడరుదెంచి దితిజారినుమా।
దేవినిఁగని కేల్మోడిచి।
కైవారముఁజేసిచెప్పె గజకృతబాధల్॥ ౧౦౧॥

ఉ॥ ఆవిధమెల్లవించునుమయబ్జజునిట్లను నేనిదేకదా।
భావములోనఁబూనినవపంకరుహాక్షునిఁబిల్వఁబంచితిన్।

నా వెతదీర్పనిచ్చటకనంతుఁడు వచ్చె నితండు మీరలున్।
ధీవిలసిల్లఁ జేయుఁడొకదివ్యపుయుక్తి నన్న బ్రహ్మయున్॥

వ॥ పొట్టనిండఁ బెట్టెడు బుద్ధులుగల యీగట్టిదిట్టయె యెట్టియుపాయంబైనఁ జేయంగలండు. అనుడు నగి తొగచెలియనుఁగు మఱంది యిట్లనియె. మీకంటెనా తెలిసినదిలేదు. అయిన వినుండొకటిచెప్పెద గజాసురుండు విచిత్రలీలావినోద లాలసుండనియు హాస్యలాస్యముల మెచ్చువాఁడనియు వింటిము కాన నాయెఱింగిన తెఱంగు వివరించెద నంది నెద్దుంజేసి బ్రహ్మయు నారదుండు నింద్రుండును నేను దగుచిత వేషంబులంబూని యేగి గజాసురునిఁగని యాడి పారవశ్యమ్ము నొందింతము అంతనతండు వరమడుగుఁడనును. ఇమ్మటఁ గొమ్ముల తేజివాని వక్త్రమ్ముఁ జీల్చి మదనమథనుఁ దెచ్చునట్లు వరము గోరుదము వాఁడిచ్చును. మన యభిలషితంబు ఫలితంబగు వాఁడు మడియును. లోకంబులకు సౌఖ్యంబు గలుగును. అని చెప్పినవారెల్లరుల్లసిల్లిరి పార్వతి యూరడిల్లె. ఇంద్రుండు దక్క దివిజులు దివంబునకరిగిరి, నారదుండును వచ్చె, గంగిరెద్దు వేసములు దాల్ప నిశ్చయించి నారదుండును, నారాయణుండును, నముచిసూదనుండును, నాళీకోద్భవుండును, నందిం దోకొని వలయు సామగ్రిం గైకొని చేనిచేని గజాసురపుంగవు ప్రోలి చెంగట నెక్క విజనప్రదేశంబున విడిసి దూరగమనాయాసంబు దీర్చుకొని॥

---

౮. బ్రహ్మాదులు గంగిరెద్దు వేషములు వేయుట.

సీ॥ గీఱునామంబులు సేరుచుఁ బెట్టియుఁ
గోరపాగలు చుట్టి యూరలందు।
బంచవర్ణపు టీకలుంచియుంచి నిలువు
టంగీలు దొడిపలురంగులైన।

పూసలపేరులువేసియుసెల్లై
వాటులనీటులుల్లసిల్ల।
సన్నాయిడోలునుజిన్నిగంటయుఁదాళ
ములఁబూనినందికిముఁపురమున।
వెన్నునసరిగవల్వలువేసివెండి।
గొరిజలునునిద్దపుఁబసిఁడికొమ్ములాప్ప।
నడుముఁబయిఁడిపట్టెడఁజొట్టికడఁకముక్క।
నందుఁద్రాడుంచియేగిరాయసురపురిని॥ ౧౦౪

కం॥ హరిసూత్రధారిడోల్గానె।
హరివిధివీరణముఁబూనెనజజుఁడుసన్నా
యిరహింగ్గై కొంచుగజా।
సురనగరీరాజవీథిఁజొచ్చిరియంతన్॥ ౧౦౫

కం॥ పరమాత్మతేజమొక్కొ।
యరయఁగమిఱుమిట్లుగొల్పెనందఱికనునా।
పురజనులయులివురోదోం।
తరములనిండెనునితాంతతాండవముగుచున్। ౧౦౬

కం॥ వారును రాక్షసునింహ।
ద్వారముఁజేరంగబోయిదౌవారికుతో।
మారాకదెల్పువేగమె।
మీరాజునకనఁజేనికడుమెలపునవాఁడున్॥ ౧౦౭

మ॥ హితసామంత సుధీకవీశ్వరనట ద్ధేలావతీసత్పురో । హితమం
త్ర్యాత్మజ బంధుసైన్యపలస ద్ధత్యుజ్జ్వలద్వీరసం । యుతుఁడై
యొప్పెడు నాగజాసురుని నత్యుల్లాసినీక్షించితా । బలిసూడ
న్పుమ యంబుగాంచియనెసం।భ్రాంతాత్ముఁడై వానితోన్॥

ఉ॥ దేవగజాసురేంద్రనత దేవకిరీటమణీమయాంఘ్రిరా।
జీవపరాకువింటెయొక చిత్రమునల్వురకృత్రిమాకృతుల్।
పావనమూర్తులత్యనలభాసులుగోవృషంబుతో।
దేవరఁజూచుకోర్కెనరుదెంచిరియానతియేనిపిల్చెదన్ ॥

కం॥ ఏమేమియంతచిత్రమె।
యామనుజులఁదోడితెమ్మయనియతఁడనుపన్।
స్వామీయనివాఁడరిగియొ।
హోమహనీయులరుదెండుహొయయలుచెలంగన్ ॥ ౧౧౦॥

వ॥ అనినవారువచ్చిరి॥ ౧౧౧॥

ఉ॥ వచ్చినవారినల్వురనువారకచూచిమహామహుల్బళీ।
యచ్చెరువయ్యెడింగనఁగనబ్జజవిష్ణుసురేంద్రులేమొకో।
మెచ్చినగబ్బఁడాహరునియెక్కిడితత్తడిగాదెయెవ్వరో।
యచ్చుగవిందుఁగాకనుచునాగజుఁడప్పుడువారికిట్లనున్॥

కం॥ మీదేదేశంబెటకీ।
రీదారినిఁబోదురెవ్వ రీరలుమీభా।
గ్యోదయనామంబులుచెపుఁ।
డాదనుజాగ్రణివినన నల్లననగుచున్॥ ౧౧౩॥

వ॥ కేశవుండు వాని తేజఃప్రతాప ప్రతిభా విశేషంబులను లోలో మెచ్చుకొంచుఁ జతురోక్తి నిట్లనియె. రాక్షస వంశశేఖరా, దృష్టిమాత్రవిధ్వస్త సమస్త ప్రత్యర్థిముఖ్యా, యాశ్రితకామిత వరప్రదాన దీక్షాదక్షా, వినుము. మాదొక దేశంబుగాదు. అంతటఁ దిరుగుచుందుము; సత్పథంబునజేని పరమయోగవైభవంబుననున్న రాజహంసలఁ జూతుము. మాకొకకులంబని యింక నేర్పడలేదు. ఈతఁడు బ్రహ్మవాది. ఇతఁడు జయంత

శాసనుఁడు. ఇతఁడు నిజసంగీతవిద్యా ప్రవీణతా ప్రవాహీభూతపాషాణుండు రెండవనారదుం డనఁదగు బృహన్నారదుండు. ఇది సర్వజ్ఞా నందినంది, నేను విశ్వంభరుండ. మఱియు నేమందఱముఁ బ్రమదపుణ్య జనవిభంగ స్వానుహరణ దక్షులము. చూచెదేని మాయాట నాడించెదము. లేదేని వేఱొక విలాతికిఁబోయెదము. అనుడు వాఁడాద్వ్యర్థ పరమార్థబోధక నిర్భయ వాక్ప్రచయంబున కద్భుతప్రమదంబు లుదయింప వీంద్రు సామాన్యులుగారు. ఈవేషంబు లీవిద్దెయుఁ గ్రొత్తవై యున్నవి, యీయాటఁ జూతుంగాకయని నిశ్చయించి యాటకు సెలవిచ్చె; అంత నడికట్లు దిట్టపఱిచి, తలగుడ్డలు సవరించి॥ ౧౧౪॥

సీ॥ చేగంటవాయించుఁజిన్నికృష్ణుండంత
వీరణంబునుగొట్టువేల్పుపెద్ద।
పరువెత్తుచునుడోలువాయించుసురతాణి
నారదుండపుడుసన్నాయినూఁదు।
నందినడుమఁబెట్టివలగొని
పాడెదరాడెదరీడుఁగూడ।
నదివారియింగితంబరసియెన్నోపోను
ములగంతులనువైచుముదముతోడ।
నేనుఁజెప్పెడిదేమిమానీంద్రులార।
యాగజాసురుండుసభయుసద్భుతపడె।
మఱియునెక్కడనేర్చిరోమహితవిద్య।
యనుచుసభ్యులాడుచునుండిరచేటనపుడు॥ ౧౧౫॥

కం॥ హరిమాయయొకఁడెజగము।
చ్చెరువుపడుపఁగేవల హరిజిష్ణ్వజతద్భు।

హరవాహనములుపరవశ।
తరహిం జేయుటయరుదఁ బె దైత్యులకులమున్॥ ౧౧౬॥

వ॥ అంత గజాసురుండు పరమాశ్చర్యంబై మైమఱపునొంది తెలిసి॥ ౧౧౭॥

---

౯. గంగిరెద్దువాండ్రకు గజుఁడు వరమిచ్చుట.

కం॥ మెచ్చితినాటకుఁగోరిన।
విచ్చెదఁబ్రాణంబునైన నిప్పుడెయనివాఁ।
డెచ్చిన మోహమునననఁగ।
నచ్చపుమాయావియైన హరియిట్లనియెన్॥ ౧౧౮॥

గీ॥ ఇతఁడుబ్రహ్మయింద్రుండితఁడు నార।
దమునియిదిమహాదేవునిత త్తడిగద।
రాక్షసేభ్యయే నాదినారాయణుండఁ।
బ్రాణమిచ్చెదనన్ననీపలుకుమఱకు॥ ౧౧౯॥

తే-వె॥ఆడితప్పరాదుచూడంగపాపము।
న్యంబుదానికంటెనధికమేది।
నందినీయుదరమునందుఁజొచ్చిశివుని।
దెచ్చుఁబోపనిమ్ము దేనువరము॥ ౧౨౦॥

వ॥ అనినవిని యతండు గుండెలుజెల్లుమన బెండుపడిమూర్ఛిల్లి కొంతసేపటికిఁ దెలిసి నిఖిల నిశాచర నిబర్హణ నిపుణుండగు నారాయణుచే మోసపోయి తనివగచుచు వగచిన నేమని ధైర్యంబూఁది హరికిట్లనియె. మహానుభావా శివుమూలంబున నవాఙ్మానస గోచరుండవగు నిన్నును బ్రహ్మేంద్రాదులఁ జూడఁగలిగె. ధన్యుఁడనైతి, నాగోత్రంబు పవిత్రంబయ్యె, నాపుణ్యంబు ఫలి

యించె, మీకంటె నుత్తములెవ్వరు మీకై ప్రాణంబులవిడుచుట కంటె నాకువలయునెద్ది, నాదొకవిన్నపముగలదు. నాచర్మంబు శివుండెపుడు ధరించునట్లు, నాశిరంబు సాంబునింబలెం బూజ్యం బై యుండునట్లు వరంబువేడెద. నాఁజెట్టు వాల్గల జెట్టియట్టె యనె. అంత గజాసురుండు తన యగ్రపుత్రు భీమాక్షు భీమాక్షునిఁబిల్చి సూక్ష్మరీతి రాజనీత్యాదు లుపదేశించి పట్టంబుగట్టి రక్తాక్షు ద్వితీయపుత్రు యువరాజుఁగాఁజేసి ఖిన్నులై యున్న ప్రెగ్గడలఁ బరిజనుల దగ్గఱఁజేరి యుత్సాహంబు గల్పించి వారి యనుమతి శ్రీమన్నారాయణాదులకుఁ గేలుమొగిడిచి శ్రీగౌరీశు సంస్మరించి యాభీలంబగు వక్త్రబిలంబు దెఱచె నంత॥

గీ॥ నందివానివక్త్రబిలమునల్లదూరుఁగఁ।
దనదుకొమ్ములచేఁజీల్చిదనుజుకడుపుఁ।
జొచ్చిశివుఁగాంచితాశూలియెక్క।
వచ్చెఁగోలువెల్లనబ్బురపాటుఁజెంద॥ ౧౨౨॥

గీ॥ ఆగజాసురుతేజంబుహరునియందుఁ।
గలసెనంతకుమున్నెయాగరుడిహంస।
మఱియునుచైత్రశ్రవంబుఁబ్రమథమెసంగ।
నచటవచ్చిసిద్ధమ్ముగానమరియుండె॥ ౧౨౩॥

కం॥ హరుఁడప్పుడుబసవనిడిగి।
హరిహరినారదవిధులకునసెహాశిన్మీ।
కరుణనుసతిఁగూడఁగలిగె।
హరిమునుమఱిగూర్చినాఁడవగజకునాకుఁ॥ ౧౨౪॥

కం॥ ఇట్లనుచునుండగజునినిర్జీయచర్మ।
శిరములనుదెచ్చితద్భటుల్ శివునికీయ।

వానిఁబూనిరక్కసులకునొసతిచ్చి।
నారదాయేగినారాకగారవమున॥ ౧౨౫॥

కం॥ శివకుంజెప్పుమఁటంచును।
శివుఁడతనింబంచియంతశ్రీపతిసుత్రా।
మవిధులుతానునుదమవా।
రువములనెక్కిచేనుచేండఁద్రోపనొకయెడన్॥ ౧౨౬॥

వ॥ దీనుండైదుఃఖించు నొకమానవునిఁజూచి నీవెవండవు ఇట్లేకతం బేకతంబునవగచెద విటకేలవచ్చితనియడుగ వాఁడిట్లనియె॥

కం॥ మిథిలాపురనిలయుఁడనేఁ।
బ్రథితయశుఁడుజనకరాజరత్నముదత్త।
ద్విథినాయాకులజులువృ।
త్త్యధికారములీగకుండనవనిభరించున్। ౧౨౭॥

కం॥ ఏనొకసంకరకులజుఁడఁ।
గానొకవృత్తియునులేదుకావుననన్నుం।
బోనడఁచెంబురివలనద।
యానిధులీరేనిప్రోపుఁడారసినన్నున్॥ ౧౨౮॥

వ॥ అనినఁద్రిమూర్తులు కృపాయత్తచిత్తులయి వానికిఁ దమయం దుఁగల పూర్వజన్మ భక్తిక్రమంబునకు సాఫల్యంబుగ వానికిఁ దత్పుత్రుల కీగంగిరెద్దువిద్దె నుపదేశించి తమసన్నాయి మొదలగు సామగ్రినిచ్చి యీవిద్యచేజీవించునది యనిచెప్పి వీడ్కొలుప వాఁడత్యంత సంతుష్టాంతరంగుండై వారికివందనంబు లాచరించి తూర్ణంబున సకుటుంబంబుగ మిథిలకేగి జనకునిదర్శించి మహాను భావా నీచేవివాసితుండనై కొండొకదవ్వేగి మూవురఁబుణ్యాత్ము ల నతిమానుష సుషమాశోభితులంగంటి వారొకవిద్దెఁజెప్పి తదు

పకరణంబులొసంగి యాజీవంబుకల్పించిరి. కానసీపురిన వసిం చెద నానతండుసంతసించి తల్లిలావిసోదంబులు సూచివానికి బహుమాన పూర్వకంబుగ సెలవిచ్చె. వాడువిదేహ పురంబు నగాపురంబుండె. నాటంగోలె గంగిరెద్దు విద్దెయిద్ధర నెల్లెడమె ల్లమైయల్లిబిల్లిగ నల్లుకొనియె. అటబ్రహ్మాదులును బోవుచో శివు నింజూచి॥ ౧౩౦॥

౧౦. శివకేశవ పరస్పర సంలాపము.

కం॥ సరసిజాక్షుండిట్లనె।
సురరిపులుతపంబు సేసిచొక్కంజేయం।
బరవశతనొందివారికి।
సురువరములనిచ్చెదౌరయుబ్బులలింగా॥ ౧౩౧॥

గీ॥ మీఁదుమిక్కిలియగుఁగొన్నిమేటివరము।
లవలసవరింపఁబోయిననధికబాధ।
గలుగునన్నఁబన్నగతల్పుఁగనిహరుండు।
నగుచునిట్లాడెఁజతురత్వమగుపడంగ॥ ౧౩౨॥

సీ॥ నన్నాడనేటికోనాళీకపత్రాక్ష
శబరియెంగిలిమెక్కి-స్వర్గమీవా।
వెన్నబెట్టినగొల్లకన్నెలకీయవా
కూర్మితోనిత్యవైకుంఠపదముఁ।
గుబ్జతోరతికేళిఁగూడిదానికినవ్య
సౌందర్యమీయవాచక్రధారి।
యటుకులుసాపడియాకుచేలునకీవా
తఱుగనిభాగ్యముత్తప్పకపుడు।

లంచేఁగొండివినీవు నేఁగొంచెమయిన।
నట్టివారలయుపకృతికాసపడక।
మానసపరీక్షఁ జేసియిచ్చానుకూల।
వరములిచ్చెదనాహరిపక్కననగ॥ ౧౩౩॥

కం॥ ఔనా భస్మాసురునకు।
నానాఁడవ్వనమునమనమరసియెవరమున్।
మానకయిచ్చితిపాఱితి।
ప్రాణభయంబున నెఱుఁగుదుబళిరానిన్నున్॥ ౧౩౪॥

కం॥ వరసంలాపములీగతి।
హరిహరులాడుచుఁజేనిచేనిహరువీడ్కొనిశ్రీ।
హరిహరిహయకమలాసను।
లరిగిరినిజపురములకపుడానందముతోన్॥ ౧౩౫॥

గీ॥ పురముఁ జేరుచో దేవతాగురునిఁ జూచి।
శివుఁడు పార్వతి యిపుడేమిచేయుచుండె।
జెప్పుమననీదు రాకడ జెప్పనజుఁ।
డామెజలకమాడుచునుండెననియెగురుఁడు॥ ౧౩౬॥

౧౧. వినాయకవృత్తాంతము.

సీ॥ అటమున్న నారదుం డగజాతకడ కేగి
తనుపోక మొదలు దంతంబు చెప్పి।
శివురాకఁ జెప్పఁగా జిత్తంబు మెత్తగాఁ
దైలాభిషిక్తయై తగనలుంగు।
లిడితానునీరాడ నేగుచుఁ గాంతుండు
గ్రక్కునరాకుండఁ గాచియుండ।
నుద్వర్తనంబుతో నొకబొమ్మగావించి
ప్రాణంబుగదియించి పలికెనోరి।

వత్సయెవ్వారి రానీకుపర్వతసుత।
జలకమాడుచుండె ననుముజెంకకీవు।
నాఁగమంచిదనె నతండునగతనూజ।
యేగెమజ్జనశాలకు నెసకమెసఁగ॥ ౧౩౭॥

కం॥ అంతటవృషభమ్ముడిగిని।
శాంతముఁజొచ్చి శివుఁడుబహుసత్వరుఁడై పో।
వింతగఁబోకుము పోకుము।
పంతముచేనదనుసల బొమపలుకులువించుక్॥ ౧౩౮॥

కం॥ ఏమీయెవ్వఁడవోరీ।
నాముద్దుకొమరుఁడ శివకునమ్ముముచేనకో।
కామారియనఁగశిరమధి।
కామర్షమ్మున నజికెఁగరానిసుధారక్॥ ౧౩౯॥

వ॥ అంతఁదచ్ఛిశువుగాత్రంబున రక్తంబుదొరుగనేలంబడె॥ ౧౪౦॥

గీ॥ జలజదళనేత్రపార్వతి జలకమాడి।
వచ్చిపడినసుతునిఁ జూచివగచిశిశువు।
నకటచేంపితేలని విభునడుగనిప్పు।
డార్యనీళ్లాడుచుండు నంచనియెగురుఁడు। ౧౪౧॥

కం॥ నిక్కమెుగాదోయనికన।
నక్కడకేరాఁదలంప ననెబోకనినే।
గ్రక్కుననఁటికితిమిగిలిన।
యిక్కార్యమునకువగవకు మింతీయన్నన్॥ ౧౪౨॥

సీ॥ గురుఁడేడవచ్చెనో కోరినప్రశ్నంబుఁ
జెప్పఁగాఁజెప్పిన గొప్పయనుచు।
దృష్టాంతమునుజూడఁ దివిరివచ్చుచునీవు
చెండితికోపివై నీసుఃఖునిరము।

జ్యోతిషంబిది మొద లసత్యంబుగాదని
 క్రోధంబుతోఁ జండి కొంకకనియెఁ।
గామినులిఁక ముందు కర్జమ్ము నెంతురే యని
 లోననను కొని యంగజారి।
శాపమీరీతినీ కన సత్యమన్నత।
మాన నెనుమయంతట నారుండసువులాసఁగి।
తెవితనికి నేనుఁగొట్టితిఁ దిరుగగజుని।
శిరమునిడి ప్రాణముల నిచ్చి చెలియవీని॥ ౧౪౩॥

వ॥ రక్షించి యభివృద్ధికిం దెచ్చెదనన్న హైమవతి శాంత చిత్తయై మెచ్చె శివుండు నలుంగుఁబిండిబొమ్మ కతలువిని గజాసురుశిరంబు నాప్రతిమా కబంధంబునకుం బెట్టి ప్రాణప్రతిష్ఠం జేసి గజాసురవృత్తాంతంబంతయు నెలంతకుఁ బ్రాక్రుచ్చి యిట్లనియె. గట్టుపట్టీ మొట్టమొదట నీవో ర్తవెయీ మూర్తిం జేసితివిగానఁ బూర్తిలే దిప్పుడు నాచేఁ బునర్జీవితుఁడయ్యె, నింకొక విశేషంబు గలదు వినుము. వీని యుత్తమాంగంబు పూజార్హంబీ కుమారునికి నేదేని శుభోదయంబులై శింబకాఁగలదు. నీవలంకృతవై రమ్మన సమ్మద మ్మున నమ్ముద్దుగుమ్మ నెరులుదువ్వి దువ్వలువలుగట్టి యలరులఁ బెట్టి కలపమలఁది కస్తూరి తిలకంబు వెట్టి రత్నఖచిత తప్తతప నీయాభరణంబులు ధరించి సుతునిసింగారించి మూషకంబు వాహనంబుగా నిచ్చి తోకొని యొయ్యారమున రారాజశేఖరుండు గారాబుఁ జోనను గొమరునిఁ జూచి ప్రమోదించి యయ్యింపుఁ బోఁడి పాశినాలింగనంబు చేసి సరసోక్తులాడుచుండె. అట్రదిది వంబున నింద్రాదిదేవతలు రాక్షసులతో యుద్ధములొనర్చి నేనలనడిపింప మనము చోలకున్నారము ముక్కంటి వేడికొని యొక్కదళవాయిం బడయవలయునని యేకవాక్యంబుగాఁ బలికికొని బయలు వెడలి కైలాసాభిముఖులై బహుదూరంబు నడిచి॥

కం॥ భాసురరుచిజితరవిశశి।
భాసముఁదటవిహరమాణ వరసురవనితో।
ల్లాసముసుగంధపుష్పవి।
కాసమునుముదమునను గనిరిగైలాసమ్మున్॥ ౧౪౫॥

ఈరుఁడుతదీయభూషణ చయంబగుగంగవిధుండునస్థులున్।
వరవృషభంబువాసుకియుఁ బావనమైనమహావిభూతియు।
న్నిరతముపొందుతాన్స్ఫురణ నెక్కొనగన్గొనితానునీమహీ।
ధరుఁడుఁదదేకవర్ణమునెతాలిచె ధన్యులుస్వామితత్పరుల్॥

౧౨. కైలాసవర్ణనము.

వ॥ అందుఁజని మాణిక్యోపశోభిత ప్రాకారపరిఖాదులతోడఁ బుష్పిత ప్రమదవనసారసారసపూరిత కాసారంబులతోడఁ బలుతెఱంగులగు సింగారంబులంగలిగి చెలంగుచున్నదాని కానందించుచు ననేకమృదువిహంగమ రుతంబులకలరుచు ద్వారపాలకుచే రుద్రునకువార్తఁబుచ్చి తదనుజ్ఞననేక కక్ష్యాంతరంబులుగడచిచని త్రిశూలధారులును భసితాంగరాగులును రుద్రాక్షమాలాలంకృతులునునై శివుంబోలియున్న మహాభైరవనందికేశ్వర వీరభద్ర వీరప్రతాపప్రముఖ ప్రమథగణశైవకింకర సంకులంబైయుండఁజనుచు శివాత్పరతరంనాస్తియను నేకాంతుల శివోహమనుయతులఁగనుచుఁ జంద్రమౌళియు జటాజూట గంగాలంకృత శిరుండును నీలకంఠుండును, భూతిలిప్తశరీరుండును నాగాభరణుండును, సూర్యేందు లోచనుండును, జగద్విలయకాలోన్మీలన యోగ్యఫాలస్థ నిమీలిత తృతీయాగ్ని నేత్రుండును కృపాసింధువును, సగుణుండును యోగీశ్వరుండును భక్తపరతంత్రుండును నిర్మలస్ఫటిక మణిప్రభాపటల భాసమాన దివ్యశరీరుండై

వ్యాఘ్రాసనంబున నున్న పరమశివుని మాసహాయుంజూచి నిటలతట ఘటితాంజలిపుటులై మ్రొక్కి లేచి యిట్లనిస్తుతియించిరి॥

చ॥ జయశశిశేఖరాయమునిసన్నుతపాదసరోరుహాయతే।
భయకృదరాతిపాటనవిభాసిబలాయవిశ్వేశ్వరాయభూ।
తియుతశరీరభక్తజనదేవమహీరుహాఓన్నమశ్శివా।
యయనినుతించిరంచితదిగంబరమూర్తినిఁజూచిప్రీతులై॥

సీ॥ పులితోలునెమ్ములుఁ బుఱియలపేరులుఁ
జిలువలుబూదిపూఁతలుజడలును।
భూరిరుద్రాక్షలు భూషలుగాఁదాల్చి
యాదిభిక్షుండయ్యెనకటయితఁడు।
ధనదుండునెచ్చెలి తనమామ
రత్నాకరుండఁటయిల్లఁటవెండికొండ।
యైనఁబురాకృత మనుభవింపకతీఱు
నెట్లుగొండనుగొట్టియేనికొన్న।
నాళ్లభోగింపఁగారాదె నాతియైన।
నడువవెఱపొందుఁ దామనుండునుబిశాచ।
యుతుఁడుకుత్తుక విషమానియుగ్రుఁడునయి।
యుంటననియనుబోగడి రయ్యుజ్జ్వలాంగు॥ ౧౪౯॥

వ॥ అంత సర్వేశ్వరుండు సర్వమంగళావల్లభుండు వారల సకరుణంబుగఁజూచి యర్హాసనంబుల నుండనేమించి వచ్చినకర్జంబు నడుగ జేజేలిట్లనిరి. దేవా యాభీలరక్షోజాలంబుతో నాలమ్ముఁ జేసి చేరువలనడిపింపం జాలకున్నారము. కాపునమాకు శౌర్య ధైర్య వీర్యబాహుబల సంపన్నునొక్క నేనాధిందయ నేయుమనుడు శంకరుండునగి మంచిదని సెలవొసంగ వారునిజావాసంబుల కరిగిరంత॥ ౧౫౦॥

కం॥ గిరిశుఁడుగౌరీసతితోఁ
జిరకాలముక్రీడసల్ప జిష్ణ్వాదికని
ర్జరమోదవిధాయిగలిగెఁ
బరుఁడుకుమారుఁడుమారుప్రతియౌనాఁగన్॥ ౧౫౧॥

వ॥ ఇట్లు కొంతకాలంబుగడచిన గీర్వాణులుమరలవచ్చిరి. అపుడు
మామహేశ్వరులుకుమారుఁ గుమారు దేవసేనానాయకుఁగా నభి
షిక్తుంజేసి దేవసేనయనుకన్యం బెండ్లిసేసిరి. విశాఖుం డప్రతి
హతబలుండై యసురులతోఁగదనంబులుచేసి యోర్చుచుండె.
మఱియునిట్లు కొంతకాలంబుచేసిన దేవతలరుదెంచి॥ ౧౫౨॥

కం॥ పన్నగభూషణవేల్పుల
కెన్నఁడు సేనానినొసఁగియేలినకరణిం
జెన్నము వ్రతములువిఘ్నము
లెన్నఁడుఁబడకుండజరుపనేలికనొకనిన్॥

కం॥ దయచేసినదితిజులచే
భయములుగలుగవుజగములభవ్యచరిత్రా
నియమింపువేగననహారి
హయాదులకుననెనారుండుహర్షముతోడన్॥

కం॥ ఱేపీరలజునినగరికి
మీపరివారములఁగూడిమిగిలినసురలుం
జూపఱువాఁగడఁగవచ్చిన
నీపనియజుఁడచటఁజేయునేగుండీరల్॥

గీ॥ అనినవారేగిరీపనియార్కొగముల
వానికనగౌరిగోపించునేనుఁగుమొగ
ముగలవానికన్నగుహుండలుగునఁటంచు
బంపెఁబుత్రులనీశుండుబ్రహ్మసభకు॥

కం॥ వారేగిబ్రహ్మఁగనిజో।
హారోనరిచినలువయాజ్ఞ నాసనములపై।
నారూఢులై పనిఁదెలుపం।
గారాయించరవుతనియెగాంభీర్యమునన్॥ ౧౫౭॥

కం॥ ఇలముక్కోటేబదిల।
క్షలునదులునుబుణ్యతీర్థసమితియుఁగలదం।
దెలమిమునిఁగిరెండేగడి।
యలుధరనగునంతకిచేటకరుదెండీరల్॥ ౧౫౮॥

కం॥ మీలోమున్నఁగవచ్చిన।
బాలునకిచ్చెదఁజెలువులపనిదారతనమీ।
వేళఁజేనుఁడుపురమునకుం।
జాలఁగడఁగుఁడెల్లిమీరుస్నానంబాడన్॥ ౧౫౯॥

కం॥ అనవారలజునివీడ్కొని।
చేనుచోఖిన్నినిగజముఖుఁజతురత్వముతో।
సనెషణ్ముఖుఁడోవెఱ్ఱీ।
ఘనమగునుదరంబుతోడఁగదలంగలవా॥ ౧౬౦॥

కం॥ నీవేడస్నానమేడ।
న్నీవిఘ్నేశత్వమేడనెరయదుమాకే।
చేవగలారికిఁగడుశ్రమ।
యావిడుమండనిఫలములకాసలుదగునే॥ ౧౬౧॥

కం॥ తనకడ్డువిధిపలుకుగుహుఁ।
డనుమాటలువినిగజాస్యుఁడడలెడుమదితోఁ।
జేనిజననికిమ్రొక్కియనియెఁ।
గనుఁగవబాష్పంబులొలుకగద్గదికమునన్॥ ౧౬౨॥

కం॥ అమ్మాయిక్కడనుంచిన।
నెమ్మదినుందునుగదమ్మనిందలఁబడితిం।
బమ్మయుగుహుండును నాడిన।
యమ్మాటలుముల్కలయ్యెనకటానాకున్॥ ౧౬౩

కం॥ నీనేర్పునీయుపాయము।
నూనియెనాయాసదీర్పనూహించితొకో।
నేనేడనెల్లనదులను।
స్నానమ్మేడఁబ్రభుత్వసంపదలేడన్॥ ౧౬౪॥

వ॥ ఈపనిచెలువుల దొరతనంబు జేతనంబు చోలుఁజోలునని వెక్కి
వెక్కియేడ్చుచున్న సుతునింజూచి యార్యయూరార్చి ముద్దా
డియీపనినీకిప్పించెద నూరకుండుమని॥ ౧౬౫॥

మ॥ స్తనభారంబునడస్సికౌనువడఁకందారుణ్యలావణ్యయై। [నూ।
నునుఁగెందమ్ములఁబోలునంఘ్రులిల పైనూల్కాల్పితోట్రొంద
తనశృంగారముమీఱనాత్మజునితోదానేగునెయ్యారముం।
గనినాథుండతిపారవశ్యముఁగనంగాఁజేరితానిట్లనున్॥ ౧౬౬॥

గీ॥ ఓయికరుణాబ్ధిగుహునకునొసఁగితమర।
సైన్యనాథత్వ మితనికిసమ్మతిల్ల।
విఘ్నరాజత్వమిమ్ము నావినిశివుండు।
వల్లెయనెంబతి శృంగారవతికవశుఁడై॥ ౧౬౭॥

వ॥ అంతకుమున్నె కుమారుండు సత్యలోకంబునుండివచ్చుచుఁదమ
కేమనిగర్వించియుండె. అతనికీయధికారంబు గలుగదని శర్వాం
డునిశ్చయించి విన్ననైయున్న చిన్నారిగున్న చిన్ని మొగంబు
గని గజాసురున కిచ్చిన వరంబును వానిశిరంబునుదలంచి యిది
పూజనీయముగు ధ్రువమనియెంచి గౌరిపలుకు లాదరించి విఘ్నే
శ్వరాయని యామంత్రించి॥ ౧౬౮॥

౧౩. శివుఁడు వినాయకునికి మంత్రోపదేశంబు చేయుట.

సీ॥ ఎద్దాని౹గమలజుం డేకాంతచిత్తుఁడై
జపియించిసృజియించె జగమునెల్ల।
నెద్దానినారదుం డెదలోనఁదలపోసి
విమలబ్రహ్మజ్ఞాన విధముదెలిసె।
నెయ్యదనుత్తమం బెయ్యదివేదవే
ద్యంబట్టినారాయ ణాష్టవర్ణ।
మంత్రరాజముశక్తి మాన్యాదిసకలాంగ
యుతముగానుపదేశ మొనరఁజేసి।
పుత్రదీనినిశ్చల చిత్తమునజపింపు।
నీయభీష్టంబు నేకురు నిక్కముగను।
నమ్మమనినముదంబొంది నతులునేసి।
చేనియెగజముఖుండాత్మీయ సదనమునకు॥ ౧౬౯॥

---

౧౪. కుమారస్వామి నదులలో స్నానము చేయుట కేగుట.

వ॥ అట సాయంతనంబగుడు సేనానికృత్యంబు నిర్వర్తించి భుజించి
శయ్యాగారంబుఁజేరి మృదుశయ్యంబరుండి కనుమూయు లేచు
మరలఁ గనువిచ్చిమెపన్నుండు॥ ౧౭౦॥

సీ॥ లేచితారలఁజూచుఁ జూచిఱేయింకను
జాలనుండెనటంచు శయ్యఁజేరుఁ।
జేరిగ్రక్కునలేచి తారెనూకాలంబు
ఱిక్కఁజూచెదనంచుఁబక్కదిగును।
నరయుచోమేఘంబు లడ్డైనవాయవ్య
బాణమేసెదనని పరువులిడును।

గోపించిననుగూడ దోపినవ్రతముల
ఫలముల సంసిద్ధిఁ బడయఁ బురుషుఁ
డంచుమది నెంచుమఱియు నత్యంతమంద
గమనుఁడయ్యె నాభానుండు గదలలేఁడు।
బలిగృహమునఁ బద్మిన్యా సవప్రపాన।
మదసమాగమముకతన మఱచెభూమి॥ ౧౭౧॥

వ॥ అని మఱియు॥

కం॥ ఊరువులులేనిసారథి।
తేరికిఁజక్రంబొకండె ద్విరసనులఁటుత్రా।
ళ్ధూరముభారంబెక్కుడు।
వారువ మొకఁడెట్లు వడిగాఁదిరుగున్॥ ౧౭౨॥

గీ॥ అనుచు వేళగాకున్న నేనటుకుఁబోవు।
నంతకానని నెమ్మిని నవుడయెక్కి।
పోవుచోగూబయొకఁడెవా పోయెవీచె।
గాలిప్రతికూలమైయైనఁ గడఁకజేనుచు॥ ౧౭౩॥

శా॥ క్రౌంచాద్రింబగులించితారకుని నే ఖండించితిన్మించితిం । బ్రాంచ
త్సైన్యపతిత్వమున్ శకునము ల్భావింపఁగా నేలయీ । కొంచెం
పుంబని కంచచంచలతతోఁ గూలంక షన్గంగరో । మాంచంబుం జె
లఁగంగఁగాంచిడిగుచో మాయూరమా యానమున్॥ ౧౭౪॥

గీ॥ జాహ్నవినిడిగనిప్పుడు జోముకంటె।
రాత్రియున్నదాయంచున్నఁ గ్రమతజలక।
మాడివార్చవలయున న్నిప్రాదినులన।
టంచుడిగ్గెనుగంగలో హరసుతుండు॥ ౧౭౫॥

కం॥ సందేహించు మనకాలం।
బందుమునింగిన విఫలము లఖిలార్థములం।
చుందలఁచునిట్టు లెంచియు।
నందుమునింగెను బ్రభుతకు నాసపెనంగన్॥ ౧౭౬

వ॥ ఇట్లు తండు గంగలోఁ బ్రుంగి కుఱంగట నెవ్వరింగానక తల్లీ యిక్కడి కెవ్వరేని నీరాడవచ్చిరాయని భాగీరథి నడుగ నొకపొట్టివాఁడెలుక నెక్కి స్నాతుండై యదె పోవుచున్నాఁడని చెప్ప నివ్వెఱపడి నేనిక్కడనుండ నెవ్వరు రారైరి జాహ్నవి కల్లలాడెనె నాతల్లి యట్లేల చెప్పఁ జూడలేదేమొయనుచుఁ జింతింపుచు నచ్చోటు వాసి యమునం జేరి స్నానంబాడి వచ్చుచు యమున నడిగిన గంగ యట్లు పల్కఁదల యూచి యాతాయాత బ్రాహ్మణ జనంబులనడుగ వారు నట్లన సరస్వతికిం జేని గ్రుంకి యక్కడ నట్లకాకొక యోగింగని యతండట్లు చెప్పఁ దెలివితప్పి చేవ్వనఁ దెప్పిటి యేమి దైవమాయ నాకేల యీయాధిపత్యంబు రాదు కాకున్న లోకంబు చీకాకుపఱతు వేధంబట్టి బాధింతు బల్మినే కావించుకొనెదనంచు నతిప్రీతిఁ బ్రతితరంగిణికిం జని వలయు మంత్రంబులు చెప్పకయె మునుంగుఁ గొన్నిఁటఁ గేకితోఁ గూడ గ్రుంగు చేలియెచ్చిన వహ్నిఁ జేరఁబోవుఁ దామసించిన వేగునను. ఇట్టికష్టవ్రతంబూని యీఫలంబు గోరఁదగదను చేసినయత్నంబు చెడునను వినివినఁ జెడునను పోవుచో నెవ్వరోవచ్చి స్నానంబాడి నీళ్లు జాలుగా జోఱఁగా నేగిరను దూరమేగిన స్పష్టంబుగ క్షణక్షణ ప్రవర్ధమానా ప్రతిహత వైష్ణవ తేజోవిభాసిత శరీరుండై మూషకంబెక్కిన గజముఖుఁగాంచదలంచు దిశలాలోకించు. ఇట్టు లలసిసొలసియు మానక మహింగల యెల్లపుణ్యతీర్థంబులం గ్రుంకులిడుచుండె నక్కడ గజాననుండు॥ ౧౭౭

కం॥ సారపుమంత్రము గైకొని।
నీరాడుటమానియధిక నిశ్చలభక్తి।
న్నారాయణనారాయణ।
నారాయణయనుచునుండె న్యస్తభరుండై॥ ౧౭౮॥

కం॥ *ఒకమాఱుపల్కినంతన।
సకలనదీస్నానసుకృత సఫలతగామా।
నకనిరతముజపియించిన।
నకలుషమతికింగలుగనె యఖిలార్థంబుల్ ౧౭౯॥

వ॥ అనినమునులు సూతుంబ్రశంసించి శ్రీమన్నారాయణునకు నమ
స్కరించి యవలికథ నడుగ నతండిట్లనియె॥ ౧౮౦॥

ఉ॥ అంతగజాననుండు హృదయంబునఁబొంగి ప్రభాతమైనన। త్యంత
విభాసితాంగములనద్భుతవైష్ణవ తేజమొప్పఁగా। నెంతయుభక్తి
తో జనని కీశునకున్నతిఁ జేసివత్సనీ। వింతట నుండి విఘ్నముల
కీశుఁడవై తని వారుపంపఁగన్॥ ౧౮౧॥

కం॥ శుభమగుననిపొంగుచుఁజేనె।
శుభశకునములెడనెడఁగని సొంపొందుచున।
బ్జభవునిసభకున్విఘ్ను।
ప్రభుత్వవిభవాభిలాష ప్రబ్బికొనంగ॥ ౧౮౨॥

గీ॥ ఏగియజుఁగాంచినతిఁజేసి యెల్లనదుల।
మునిఁగివచ్చితినిప్పించు ఘనవినాయ।
కత్వమునవినియద్దివ్య కాంతిఁజూచి।
విస్మయపడిదివ్య జ్ఞానవేదివేధ॥ ౧౮౩॥

---

* “సకృన్నారాయణేత్యుక్త్వా” అను శ్లోకార్థ మిచటస్మరింపనగు.

కం॥ అనెనారాయిచ్చితినీ।
కనఘంబగునాపనియన నానందముతోఁ।
దనజపముచేయుచుండెను।
మును పేగినతారకారి మురిపముతోడన్॥ ౧౮౪॥

గీ॥ నదులనన్నింటఁగ్రుంకి వినాయకత్వ।
మొందవిధిఁజూడఁజేనుతటి నుల్ల మెల్లఁ।
గలఁగెవామపార్శ్వాంగము ల్కంపమొందె।
నైనమానకతత్ప్రభు త్వాశఁజేసి॥ ౧౮౫॥

గీ॥ నెమ్మిదొందఱవెట్టుచుఁదమ్మిదొరను।
దిట్టుచిప్పుడేయుదయించియట్టెయెంత।
వేళయాయెనఁటంచునువిడకదుష్ట।
శకునములఁజూచిచేగెనుస్రష్టసభకు॥ ౧౮౬॥

కం॥ చేనివిధికిమ్రొక్కిచెంగటఁ।
దనరుననలసముగజముఖుదైర్యాచలునిం।
గనియనుకొనెనారయితఁడు।
నను మొఱఁగిగయికొనునెకొవినాయకపదమున్॥ ౧౮౭॥

వ॥ అంతవిధికుమారుని నుచితాసనంబునఁగూర్చుండుమని॥ ౧౮౮॥

గీ॥ దీవనల్చేసిషణ్ముఖనీవుతాము।
నెంచితివిరాకనీకంటెశీఘ్రమరుగు।
డెంచెనితఁడుగావుననిచ్చితింజెఱువుల।
రాచటికమిందునకునాత్మఁగ్రాఁగకయ్య॥ ౧౮౯॥

కం॥ అనినంజేడ్పడితెప్పిటి।
జనకుఁడుగూర్చెడునతఁడనిజననియనూయం।

గనుననినమ్మిననాకీ।
జననియుఁదండ్రియొకఁడైరిచోలుంజోలున్॥ ౧౯౦॥

గర్భంబులోనున్నగంగలోఁబడఁద్రోసెఁ
నైఁచేకయాయమ్మసరగనన్ను।
శరములోదిగఁద్రోచెఁగరుణస్వాహాదేవి
పెంచేదేపాలిచ్చిపెక్కుగతుల।
ఆరితిపుట్టినతల్లులాతల్లులకునేల
నాయందుజనియించునాదరంబు।
నాతల్లులకుఁగామియైనసగంబయ్యెను
నాదలనెక్కించెనబ్బయకట।
యట్టివాఁడయ్యెబ్రహ్మనేనాశ్రయింతు।
నన్నుఁజెలికిదేహమెయిచ్చెనంబుజాక్షుఁ।
డక్కనిచ్చెనైననుబోదుననినఁదుదకు।
వారుమూరొక్కటౌదురుపలుకులేల॥ ౧౯౧॥

వ॥ మఱియు వినాయకుం గూర్చి॥ ౧౯౨॥

కం॥ ఏదేమంత్రమునేర్చెనొ।
లేదేశివమాయయొక్క లీలఁగనీలం।
బోదరుఁడానీరాడెనె।
మేదినిఁగలయన్నినదుల మెలపున వేగన్॥ ౧౯౩॥

కం॥ అనియిట్లుకుమారుఁడుతన।
మనమునఁజింతిలుచునుండె మహితవృషారో।
హణులయిసతిహరులరిగిరి।
వినాయకోత్సవముఁజూడ విధిపురమునకున్॥ ౧౯౪॥

కం॥ హరుఁడుకుమారుంగనియల।
సురలచమూనాయకత్వ శుభముంగన వే।
సరగన్ విడుతాపమ్మన।
విరక్తుఁడై సంతసించె విరసములేకన్॥ ౧౯౫॥

గీ॥ హరునియాజ్ఞప్తిఁ జెలులుపులదొరనుఁజూడ।
నఖిలదేవతలేతెంచి యజునిఁబ్రోల।
సంకులంబుగ నిల్చిరిస్రష్టవారి।
నందఱనుగౌరవించెఁదా నర్హభంగి॥ ౧౯౬॥

వ॥ ఇట్లు సత్యలోకంబున గజముఖ విఘ్నేశ్వరత్వ మహోత్సవ కోలాహలంబు చెలంగుచుండఁ బశుపతి భాషాపతియను మతివై కుంతుం బిల్చుటకు భృంగినంపిన వాఁడేగి విన్నవించుటయు॥

కం॥ లోకములఁబ్రోచుచుండెడు।
శ్రీకాంతుఁడుసిరినిఁగూడి చెలువలదిసునా।
జోకగుగరుడినినెక్కి వి।
లోకనములకరుదు గఁద్రుటిలోనటవచ్చెన్॥ ౧౯౭॥

౧౫. విఘ్నేశ్వరపట్టాభిషేకము.

వ॥ అంత నమ్మహావిష్ణుని బ్రహ్మాదులెల్ల నెదుర్కొని వినయంబున మ్రొక్కిర త్నమయోన్నతాసీనుంగావించి యర్ఘ్యపాద్యాదివిధులంబూజించి వినుతించిరంత శివుండు నాపుణ్యవిశేషంబువలన మీరాకకలిగెననె. హరియును వారినందఱ యథోచిత సత్కారంబుల నాదరించి యుచితాసనంబుల మీద నుండని యమించి కొంతవడికి సుముహూర్తం బాసన్నంబయ్యె జాగు సేయవలదనియె. అప్పు డైరావతానీత శాత కుంభ కుంభ గత

మందాకిని చతుస్సముద్ర సర్వపుణ్యతీర్థ తీర్థంబుల దేవదుందుభులు మ్రోయనచ్చేరలాడఁ దుంబురు నారద గంధర్వులుపాడఁ జారణ గణంబులుస్తుతింప వాంశికవైణిక మంజులని నదంబులును, బ్రహ్మర్షి దేవర్షి రాజర్షి సప్తర్షి దేవతాగురు దేవతాగురువేదోక్తాశీరవంబులును రోదసినిండ, నింపుగ నిలింపులగుంపులు పూలవాన గురియింప స్థిరలగ్నంబున గ్రహంబులు బలోపేతంబులైయుండ, శ్రీనారాయణ పార్వతీ పరమేశ్వర శచీంద్రానలయమనైఋత వరుణ వాయు కుబేరేశాన వసురుద్రాదిత్య సాధ్యసిద్ధ యక్షరాక్షస విద్యాధర గరుడ గంధర్వ కిన్నరకింపురుష చారణోరగ పితృదేవాది సమస్త దేవతా పరిషత్సముఖంబున సత్యలోకంబున సరస్వతీ యుక్తుండై బ్రహ్మ గజాననుని సర్వవిఘ్ననాయకత్వంబున కభిషిక్తుంజేసె. శునాసీరుండు కల్పకతరు దత్తామూల్య భూషణ దుకూలాదులనుజారణాప్సరోగణంబులను, పార్వతి నవరత్నస్థాపిత సువర్ణమాలికను దేవతా విశ్వకర్మ ఛత్ర చామరంబులను శేషుండు చూడామణిని రమాదేవి యంగుళీయకంబును, సరస్వతి సర్వవిద్యానిలయంబను దండంబును, మఱియుఁ దక్కుంగలవారు కొన్నివస్తువులఁ బిల్లారికిచ్చిరి. ముత్యాల తలఁబ్రాలుచేల్లిరి దేవతాపురంధ్రులు మంగళారాత్రికలిడిరి. అంతవిష్ణుండు మహాదేవాదులంజూచి సకలదేవతలితనికిఁ దమతమ యంశంబొక్కొక్కటి యీయవలయునన వారట్లుచేసిరి. వాసుదేవుండుఁ దనకల మొకఁడిచ్చి యితండు సర్వదేవతా మయమూర్తిగావున నమర్త్యుండై పరదేవతయగు, నన వారెల్ల హరికృపకు సంతసించిరి. అంత విఘ్నేశ్వరుండు పట్టభద్రుండై జననీజనక శ్రీనారాయణ వాణీహిరణ్యగర్భ దేవేంద్రసప్తర్షి ముఖ్యులకు భక్తితోనమస్క

రించి యాశీర్వాదంబులంది ముదంబునసుండె. శివుండంపటి మందార కల్పితాహారంబులం దనివోందఁజేసి బహూకరించె. విష్ణుండు శూలిమొదలగువారి వీడ్కొని వీటికేగె. ఇంద్రాదిదేవత లాత్మావాసంబులకేగిరి. సర్వజగంబుల విఘ్నేశ్వరమహోత్సవంబుఁ జోటుచుభూలోకంబున నిప్పుడు భాద్రపదశుద్ధచతుర్థి గావునఁ బ్రతివత్సరంబు నీదినంబునఁ బూజించునదిగాఁ జాటించుమని శివానుమతిభృంగితో బ్రహ్మపల్క నతండట్లుచేసె. శివుండు సపరివారంబుగ బ్రహ్మనువీడ్కొని కైలాసంబునకేగె. వినాయకుం డతి కుతుకంబునఁ బూజేలువోంద ధరణీతలంబున కేగె॥ ౧౯౯॥

సీ॥ తృణములుహస్తిబంధనమైనవడువున
నణువులుభూధరమైనయట్లు।
త్రుటులుగూడినవిబుధులయుగంబైనట్లు
బిందువుల్సింధువై వెలసినట్లు।
గిరిసుతోద్వర్తనకృతవిగ్రహముబ్రహ్మ
మైయొప్పెనఖిలామరాంశములను।
నెక్కొకయంశమేయొగిజగత్సర్గాదు
లను జేయనఖిలకళలనుబొంది॥

దేవుఁడాటరుదేయంచుదివ్యసూక్తి।
మునులతోసూతుఁడిట్లనెననఘుఁడాగ।
జాన్హ్యుఁడుతా హమునఁబోయియవనియందు।
మిగులమనుజులపూజలమెలఁగుచుండె॥ ౨౦౦॥

వ॥ అనిన నవ్వలికథ జెప్పుమనుటయు॥ ౨౦౧॥

చ॥ ఉదితసహస్రకోటితపనోజ్జ్వల సూర్యధిపాపరాంబరా।
స్పదధృతపద్మషడ్గుణ విశాలప్రసన్నసురూపభూరమా
దిదయితసేవితాసతత దివ్యపరంపదవాసవాసవా।
దిదివిషదాళ్యగోచర సుదీధితిశేషశయాన కేశవా॥ ౨౦౨॥

మాలిని॥ సురుచిరగుణజాలా సుందరీబృందలోలా।
సరసిజదళనేత్రా చారుసత్యాకళత్రా।
సురవరగణవంద్యా సూర్యపుత్రాభినంద్యా।
కరధృతఘనచక్రా ఖండితారాతిచక్రా॥ ౨౦౩॥

శ్రీ శ్యమంతకోపాఖ్యానము

పూర్వభాగము

సంపూర్ణము.

శ్రీరస్తు.

శ్రీ శ్యమంతకోపాఖ్యానము.

ఉత్తరభాగము.

కం॥ శ్రీవాసుదేవ కేశవ।
శ్రీవత్సాంకిత శ్రితజన చింతామణిరా।
జీవదళాక్షరమాధవ।
దేవాధిపవందితాంఘ్రి తేజోమూర్తీ॥ ౧॥

గీ॥ నైమిశారణ్యమందు ననఘులు శౌన।
కాదిమునులు సూతునిఁజూచి యాగజాస్యుఁ।
డట్లు భూమిఁబూజలనొంది యంత యేమి।
చేసెఁజౌరాణికోత్తమ చెప్పఁగదవె॥ ౨॥

వ॥ అనిన మునులం జూచి సూతుండిట్లనియె. ఇట్లుగజముఖుండు పుడమిజనులు చేయు సర్వోపచారంబులం బరితృప్తుండై॥ ౩॥

కం॥ తాఁబిండిబొమ్మయగుటం।
గాఁబోలును మోదకములు కడుఁబ్రియములునా।
గాబొజ్జ నిండ మెక్కుచు।
శీఘ్రాగనిపజేవాగడఁగలీలంబురికిన్॥ ౪॥

౧. విఘ్నేశ్వరుఁడు కైలాసమున కేగుట.

వ॥ పోవ సమకట్టి కొన్ని మోదకంబులు వస్త్రంబులఁ గట్టి మూపున వైచికొని కొన్ని మూటగట్టి మూషకంబుపై నిడి కొన్ని చేతఁబట్టు కొని మిగిలిన వివిధపుఁ జోలకజను లిచ్చిన పలువలు సొమ్ములు పాఅవైచి త్రిశూలాద్యాయుధములు వీడి మోచికొని పోయెదనను.

అట్లయిన నాయుధములకుఁ దండ్రియువస్త్రాం బరాదులకుఁ దల్లియనల్గుదురు. అనియెంచివిరక్తుండయ్యు మరలఁగొన్నికుడుములందికొనికొన్నియుండ్రంబులు భక్షింపుచుఁదేజికిఁబెట్టుచుఁ బొట్టవిచ్చునట్లు తించునెడనెడ విశ్రమింపుచు వెక్కసంబుగ మెక్కినతత్తడి నడువలేకున్నఁగొట్టుచు నదియఱచిన నవ్వుచు నెట్టకేలకుఁ గడుపీడ్చికొంచుఁ గైలాసంబుఁజేరి వాహనంబుడిగ్గితనరాకకెదురుసూచుచున్న తలిదండ్రులకు నమస్కరించుచోనాపిల్లారిలం బోదరంబు భూమిపైమోని పాదంబులు శిరంబుఁ దేలిపోయె, నిట్లుతలిదండ్రులకు సాష్టాంగప్రణామంబుఁ జేయుటకుఁ గృతశ్రముఁడగుచున్న నాగుజ్జునగ్రశిరోమణియగు రాజో చూచిపక్కున నగియె, గ్రక్కునవినాయకుని పొట్టపగిలి యుండ్రంబులు వెలుపలంబడి కొన్నిప్రమథగణ పరివేష్టితుండైన ఖండపరశువుంగప్పె. కొన్నిప్రోవులైపడి రెండవవెండికొండ వడువుననుండె. కొన్నికైలాస నగరపరిఖంబడి పాతాళవాసులకుఁ గొన్నియూర్ధ్వంబున కెగసిదివిజులకుఁ గొన్నిపార్శ్వంబులం బడిమనుజులకు నీసుద్దిచెప్పె కొన్నికైలాస పత్తననికేతనంబుల పయింబడె. ఇదికారణంబుగ నాటంగోలెఁ బ్రతివర్షంబుంబట్టణంబులం బల్లెలనూళులజనంబులుం డ్రంబులిండ్లపై వేసికొంద్రు. అవిలేనివాండ్రురాలు వైచికొంద్రు. అనిసూతుం డిట్లనియె. తనపైఁబడ్డ మోదుకంబులు చండికద్రోచికొని చేష్టలుదక్కిపడి యున్న కొడుకుంజూచి యిట్లని విలపించె॥ ౫॥

ఉ॥ చిన్నికుమారచూడరవచింపర యింపగుపల్కునీముఖం।
బన్నకనంగఁగోరెదనుదా రగణాధిపతిత్వసంపదల్।
గ్రన్ననఁదెల్పుముండ్రములు గ్రక్కునఁదేజికిఁబెట్టురమ్మునా।
యన్నయిదేలపంతమొకొయాలమొ రజ్జులానీకుఁదల్లిపై॥ ౬॥

చం॥ దినదినగండమయ్యెనతిదీనుని మాడ్కి—ధరాపరాగము।
ల్మనుమునఁగప్పఁగాఁబడితి ముద్దులబిడ్డఁడతండ్రిచేం పెని।
గ్గని పెస రాక్షసోత్తమునిఖండ శిరంబునెసంగెనిప్పుడీ।
ఘనతర రాజదృష్టిఁబడి క్రాఁ గితివక్కటయేదిదిక్కురా॥ ౭॥

గీ॥ అనుచుడగ్గఱగాఁజేరియంగమంటి।
కటకటాయెట్టిపాపంబుగడఁగిచేసి।
యుంటినోనన్నుఁగనవుముక్కంటిఁజూడ।
వెందుఁజొత్తునేమందునేమందుఁదెత్తు॥ ౮॥

కం॥ ఒక్కనిమేషంజేనియుఁ।
జెక్కనినీకీవిఁజూడఁజాలఁగనయితిం।
గ్రక్కుననీనీచునిఁదల।
నెక్కించిననింతవచ్చెనీశివుకతన౯॥ ౯॥

వ॥ అనుచు నిలకవెల్లువలై వచ్చు బాష్పజలంబులఁ జేలాంచలంబున నొత్తుచుఁ దడబడనడుగిడుచు డగ్గుత్తికవెట్టుచుఁ దేరిచెట్టవట్టిన చెలికత్తెలనూపరించుచు ధూర్జటింజూచి సకల దోషాకరుఁడై గురుతారా సంగమవిశిష్టుండైయున్న యిప్పాండు మయూఖునవుదల నెక్కించికొన్న గర్వంబియింతలు పుట్టించెననిశోకంబువదలి క్రోధంబురూపుదాల్చి వచ్చెనాఁగటముల దరరదంబులుపటపటం గీఁటింపుచుఁ గనులనిప్పులు రాలఁజంద్రుంజూచి॥

౨. చంద్రునికిపార్వతిశాపమిచ్చుట.

కం॥ ఇదిమొదలెవ్వఁడునిన్నుం।
బదపడిచూచినసతతముఁబ్రాకటనిందా।
స్పదుఁడైయుండెడుమనివే।
వదలకశాపంబునిచ్చెఁబరుషతరోక్తిన్॥ ౧౦॥

వ॥ ఇట్లుశాపంబిచ్చి పార్వతిమరలనుతు నింగని॥ ౧౨॥

ఉ॥ ఏటికివచ్చెనీప్రభుత యేటికిమ్రొక్కనుమ్రొక్కఁబోనితం।
డేటికినవ్వెనవ్వినన దేటికిగ్రద్దనఁబొట్టవిచ్చెనె।
ప్పాటఁదొలంగునీయిడుమ పట్టిసుఖించుటయెట్లోయంచుఁజే।
డ్పాటునవాధుఁజేరినఁదటాలునవాతఁడుడాసియంతటన్॥ ౧౩॥

గీ॥ ఉత్తరీయముననుమోముసొత్తితాళ।
వృంతమునవీచియూరార్చికాంతయిపుడ
యశ్వినీదేవతలఁబిల్వనంపివారి।
చేతవైద్యంబుఁజేయింతుఁజింతవిడుపు॥ ౧౪॥

వ॥ అనునంతలో నచేటుచేటఁ దిరుగుచు నాసత్యులకడకి వచ్చి
సాంబునకుమ్రొక్కి విఘ్నేశ్వరుంజూచి ౧౫॥

గీ॥ తావులెనిమిదిదగుపరీక్షావిధమునఁ।
జూచియాతఁడుజీవించుఁదోచెవెట్టి।
దోసములుమీరువగకుఁడితొలగుమాచి।
కిత్సనీబాధయనివెండిగిరిశుతోడ॥ ౧౬॥

గీ॥ చంద్రఖండముల్నాగముల్ శాతనూచి।
వజ్రమయశలాకయునుధవలయునన్న।
వల్లెయనినవ్వఁబురవైరివంతఁజెందె।
నిందుఁడునుమహానాగముల్వొందెభీతి॥ ౧౭॥

వ॥ అంత భవానిహర్షించె నంతకుమున్నె వెన్నెలఱేఁడు విన్నవై
మింటినీగవాని యాదలవలనడిగివచ్చి రక్షింపుమని గౌరియ
డుగులపైఁ బడియుండె. శివుండు భృంగింబిలిచి పాతాళంబున
కేగి శేషున కీవృత్తాంతంబుచెప్పి నాగంబులఁ బదివేయింటినిఁ
దెమ్మనియుభైరవుంజూచి స్వర్గంబునకరిగి వజ్రికిక్కడఁజెప్పి
సుధాదివస్తువులఁదెమ్మనియుఁబంచె॥ ౧౮॥

కం॥ అంతటభృంగిచేనియెనుని।
తాంతత్వరసుతలమునడునచేటననంతుఁడా।
శాంతుంగనిగణనాథును।
దంతంబంతయుపచించెనందఱువినఁగా॥ ౧౯॥

3. పాతాళంబున నాగంబులుభయపడుట.

వ॥ అంతనీయుదంతంబు బలిసద్మంబంతట నెరయవిని మహానాగంబులు నిశ్చేష్టులై పడువారును బరువులిడువారును వాఱువారును వెలవెలఁబాఱువారును వాలిజాసనుండూఱువారును నీరంబుల నీరంబులఁదూఱువారును బుట్టలం జొరఁబాఱువారును సర్వలోకంబులకన్న నీభోగిలోకంబెభోగలోకంబనునుడి వ్యర్థమయ్యెననువారును జూడామణులులేకున్న మహానాగంబులుగావనివిడుచునని శిరోరత్నంబుల డాచువారును నిట్టియిక్కట్టులపుట్టుగుగొప్పకొలంబునఁ బుట్టుటకంటె హీనజాతింబుట్టి దరిద్రులమైనఁ గొంతకాలంబు బ్రతికియుందుమనువారును, బుత్రమిత్రధనధాన్యముఖరసుఖమ్ము లనుభవింపకమున్నె యపమృత్యువు వచ్చెననువారును జిరజీవు లీచిరజీవులనువనజయోని వచనంబు మోఘంబయ్యెననువారును, మమువదలినమణిమంత్రౌషధము లిచ్చెదమనువారును, సర్వధనంబులిచ్చెదమనువారును, గష్టము లెన్నింటికైన నోర్వవచ్చుఁ జావున కోర్వఁజాలమనువారును, జనమేజయసర్పయాగ పర్యంతంబుందుమనికొంటి మనువారును, నెప్పటికైననిమిత్తతప్ప దిప్పుడిట్లుచేయుట వున్నెమనువారును, బాపీచిరాయువనికలదు. అట్టినిందంబొంది బ్రతుకుటకంటెఁ గ్రొత్తక్రొత్తగ విఘ్నప్రభుత్వంబున కభిషిక్తుండైన లంబోదరునిబ్రదికించుట మంచిదనువారును గళత్రపుత్రబంధుజనంబులయెడవిరక్తులై వారికిధర్మోపదేశంబుచేయువారును బ్రతిదిన

గండంబులకంటె నెక్కుడేపసమసిన లగ్గగునసువారునై యు
న్నఁ బాతాళమతివేల కోలాహలంబుతో నిండియుండె॥ ౨౦॥

మ॥ మరుదాహారులమైయగోచరులమైమాత్సర్యముందూఱిని।
ర్భరవృత్తిందగనుండుమాకునకటాభావింపదిక్కెద్దియి।
ద్దురవస్థందొలఁగించుటెట్లొకోకడుందుష్టాత్ముఁడిందుండు దాఁ।
బరిహాసించెనదేలవిచ్చెఁగడుపాపాపాత్ములౌవైద్యులున్॥ ౨౧॥

శా॥ నాగంబుల్పదివేలుగావలయుదానంజేసినీరోగియా।
నీగుజ్జించువచించిరేలయకటాయీశేషుఁడాశార్ఙ్గిశ।
య్యాగారాసనరూపకద్మ్ములనయత్యాసక్తితోనిత్యమున్।
దాఁగొల్వన్ఫలియించెనియ్యదిగదానానాటికింకేమొకో॥ ౨౨॥

ఉ॥ కొందఱుశంభుభూషలఁటగొందఱుసూర్యరథంబురజ్జువుల్।
గొందఱుభూమివాహకులుగొందఱుతార్క్ష్యునిభోజ్యముల్బళీ।
కొందఱువిఘ్నరాజునకుఁగట్టులుకొందఱుభావియాగము।
న్మ్రిందుదురందఱిట్లయిననాగులవెంకిశివానివాసమా॥ ౨౩॥

కం॥ చక్రులువలయునఁటంచును।
వాక్రుచ్చిరివైద్యులంతవచ్చెనువీఁడీ।
లోకముగతానుగతికో।
లోకోయనుక్రియనరయరులోభుల్తగవుల్॥ ౨౪॥

వ॥ అనుచు నాగంబులుల్లంబునఁ దల్లడిల్లుచుండం భుజంగపుంగవుం
గనిభృంగి దేవామసలవలదు వలరాచేగొంగశాసనంబనుల్లంఘ్యం
బు సర్పంబులరప్పింపుమనుడు శేషుండుమంత్రింజూచి యిట్లు
నియె॥ ౨౫॥

సీ॥ సప్తాంగయుక్తిచే సకలరాష్ట్రంబులఁ
బాలింపఁగాఁదగుఁబరివృఢుండు।
అన్యాయవృత్తిమైనఖిలాఘములఁ బొందుఁ
బుణ్యంబులెడలును బొందు నరక।
మరిహితోదాసీనులగువారిఁదెలిసి
యేర్పాటుతోడఁజతురుపాయములను।
సప్రమత్తతనుండియరయుచుండవలయు
మనువునిత్యముగాదుమనకుఁజెలియుఁ।
బ్రభువుసమ్మాన్యుఁడగుసీశువాంఛితంబు।
వలయుసలుపదానయశంబుగలుగుశాశ్వ।
తంబుగానుండుఁబుణ్యాంబుదశసహస్ర।
సంఖ్యనాగులరప్పించుసరగనిటకు॥ ౭౬॥

వ॥ అనినసమ్మంత్రి పదివేలనాగంబులరప్పించె. వారును లోఁదీం
ద్రించువెతచేఁ దడవులనిడుపలయొడ యనికివలగొని నెలవుగొని
కైలాసగమనోన్ముఖులైరయ్యెడఁ దండుండుకుండలి ప్రకాండు
నకుం దండంబువెట్టివీఁడొక్కని నాగులరండురండు మృడుండు
చెండుఁచామసించిన ననఁజచ్చెడు మాకింకజంకేమి యనువా
రును, వెనువెనుకఁజూచువారును, దైన్యంబున నేడ్చు సతీసుత
సోదరాదులతోడఁగూడి ఖేడుచువారునునై పురంబుబహుదూ
రంబువఱకుఁ దడబడనడుగులిడుచు వెనువెనక్కుఁజూచుచుఁ
బ్రాణంబులవలన నిరాశంబొంది వైరాగ్యంబాదిభృంగితోఁ
బోవుచుండిరక్కడ॥ ౭౭॥

కం॥ అమరావతికాఖైరవుఁ।
డమరంగానేగితనదునాగమనంబా।
యమరేశునకున్దద్వా।
రముకాపరిచేఁదెలిపిసరగననుమతుఁడై॥ ౭౮॥

సీ॥ ఆమోదమునఁజోచ్చియామోదముల్గల
కల్పప్రసూనసంఘటితహార।
భూషాభిశోభితయోషాళిలాస్యము
ల్గనుచుదిక్పాలకకథితలోక।
వార్తలువించుగీష్పతివచియించెడు
నీతులాలింపుచునత్రిముఖ్య।
సప్తర్షులాడెడుశాస్త్రపద్ధతికెంతో
యలరుచుశచికిష్టమగువినోద।
ములనుజూపుచుండెడుజిష్ణు వెలయఁజూచి।
యతనియాజ్ఞ బంగరుపీటయందుఁగూరు।
చుండితనరాకకుఁగతముసొగినినంతఁ।
జెప్పటయుఁబురుహూతుఁడచ్చెరువునొంది॥

వ॥ కొలువుగలయవిలోకించి వింటిరేకలువలచెలి యెంతవాఁడయ్యె
ననవాఁడు ప్రకృతియందె వక్రుఁడనువారును గురుదారంగూడి
నవానికి దెంతనువారును నిట్టిశాపంబులెన్ని మున్నెయున్నవ
నువారును దోషాకరుండనువారును, దుష్టులశిరమెక్కించిన నెం
తలుపుట్టవనువారునునై యానిస్వానమాస్థానమంతట నిండెనం
త నింద్రుండదివారించి యమృతరక్షకులంబిల్పించి యొక్కసు
ధాపూర్ణకలశంబుదెప్పించి విశ్వకర్మనురప్పించి వీనిఁదీసికొని
వేగంబకైలాసంబునకేగుమని భైరవునివీడ్కొలిపె॥ 30॥

కం॥ వీరలుచేరెడునంతకు।
దారులనాగులఁగొనిహరుననుచరుఁడుగ్రపా।
వారాశిసదాశివునిం।
జేరెనుహరశైలజలకుఁజిత్తములలరన్॥

౮. అశ్వినీదేవతలు వినాయకునికి వైద్యముచేయుట.

వ॥ భృంగియు మహానాగంబులు భైరవుండు విశ్వకర్మయుఁ నుమామహేశ్వరులకుఁ బ్రదక్షిణపూర్వకంబుగనమస్కరించి యుచితాసనంబులఁగూర్చుండిరి, దేవవైద్యులుచెప్పినట్లు సూచియు వజ్రశలాకయు విశ్వకర్మచేసియిచ్చె. వృషభంబమృతకలశంబు నిచ్చె, భృంగిపచ్చకర్పూరంబు సమర్పించె. అంతనాసత్యులు విఘ్నేశ్వరు సెక్కమృదుశయ్యంజేర్పించి యిలపైఁబడ్డమోదకంబులు గర్భంబుననించి నాగంబులఁగొన్నిఁటి మగరాలసలాకచేఁబట్టి సూచింగ్రుచ్చి సుధామిళితకర్పూర ఖండంబులతోఁ దమతెచ్చినసంధానకరణి విశల్యకరణిసంజీవకరణ్యాది దివ్యౌషధీమిళితౌషధంబుగూర్చి యుదరంబునదికికూర్చి పైఁబైనమృతంబుఁజల్లుచు లంబోదరునిర్వ్రణోదరుఁజేసి రతండల్లనఁదేరిలేచి యిదేమనితల్లినడుగ జరిగినదంతఁజెప్పి శిరంబు మూర్కొనిముద్దాడి మేనునిమిరియమితోల్లాసినియై యశ్వినీదేవతలంజూచి మీకతననాకొమరుండుజీవించె మీకుఁబ్రత్యుపకృతిచేయఁజాలనని యమూల్యాభరణాదులుఁ గుడుములొసంగియంపి విశ్వకర్మకుబహుమతియిచ్చి యంద్రంబులు కొన్నియిచ్చిపంపి, భృంగికి భైరవునకుఁ గుడుములువలయునన్ని యిచ్చి సుఖంబుండె॥ ౩౨॥

గీ॥ పిదపహరుఁడుభార్యవీక్షించికటకటా।
జగమునకుపకారిశశికిశాప।
మిచ్చితబలలెంతలేనిసాహసముల।
కైనఁజొత్తురరరయరరయరెందు॥

వ॥ అనుచువిధునిలేవనెత్తి యితనిఁజూడకయేదినంబున నేరికిజరగు శాపంబు గ్రమ్మఱుపుమననార్యచిఱునవ్వునవ్వి క్రొవ్వినమిత

లవుచ్చునెచ్చ మీకునెవ్వగగలిగెనా. నావచనంబమోఘంబు. అ
యిన శంకరానిన్నుఁజేరినవారు చెడరుగదా శాంతింబానికొం
తవారింతునవియె నంత॥ ౩౪॥

దం॥ శ్రీపార్వతీపూర్వ గీర్వాణగర్వంబు సర్వంబునాశంబు నొందిం
చుచున్మించుతేజంబు రాజిల్లఁదై త్రిలోక్య సృష్ట్యాదులంజేసి
త్రైగుణ్యముల్లేక యుంగల్గుచుందద్గుణాళిం బ్రజాళింబ్రపోషించు
చున్ సర్వశక్త్యాత్మవై సర్వమంత్రాత్మవై సర్వతంత్రాత్మవై
సర్వయంత్రాత్మవై బ్రాహ్మీవారాహిచాముండి హ్రీదేవిశ్రీదేవి
మాయాత్మదుర్గాది నామంబులంజెల్లుచు న్మార్తులన్మావురన్మిం
చి సంతానముంబోని సత్కాంతతింగాంచే చేత్యంత నిష్ఠాగరిష్ఠా
త్ములౌ నావసిష్ఠాదిమానీశ్వరశ్రేష్ఠు లెల్లప్పు డుల్లంబులంగొల్ల
గాఁగోల్వ రక్షించుమాతల్లివార్తాదు లానిద్ధివిన్నీవనీవేగదా యె
ల్లవిద్యాదులున్ శాస్త్రముల్లోకమాతా నినుంగొల్చువారెందులం
గుందిరేశాపమేనొందఁ జోలన్ గృపాబ్ధీమహాసంపద ల్వేగనాకి
చ్చి శాపంబుమాయించిరక్షింపవే తల్లిరక్షింపుమోకాళి నీబి
డ్డఁడం దానుఁడన్నిన్ను నేనమ్మితిన్నెమ్మదిన్నెమ్మితో నిమ్ము
గానిమ్ముగానిమ్ముమమ్మా నమస్తేనమస్తే పునస్తేనమః॥ ౩౫॥

వ॥ ఇట్లుసోముండు సర్వమంగళంబాగడుచుండ॥ ౩౬॥

మ॥ సురనాథాదిదిగీశ్వరామరముని స్తోమంబుదన్గొల్వశ్రీ।
గిరిజంజోడఁగబ్రహ్మవచ్చెనతనిం గీర్వాణభర్త్రాదులన్।
హరుఁడర్ఘ్యాసనముల్దగంగనిడి ముఖ్యార్చల్ వెసంజేసిమీ।
రరుదేఁగార్యముఁదెల్పుఁడీయనుడున య్యబ్జాసనుండిట్లనున్॥

కం॥ దేవాసర్వజ్ఞుండవు।
నీవెఱుఁగని దేమిగలదనికర్యంబైనం।

దేవిశశాంకునిపైఁగో।
పావేశంబునశపించెనని నేవింటిన్॥ ౩౮॥

వ॥ కావున దేవిని సేవించి లోకోపకారుండయిన యితనికి శాపంబుదగదనివిన్నవించి ప్రసన్నఁజేయవచ్చితినని కాత్యాయనిం గని యమ్మాత్రిమూర్తులయంశంబున నత్రికినిందుండును, దత్తాత్రేయుండును, దుర్వాసుండునుగల్గిరి. ఈజైవాతృకులోకయాత్రకుసృజియించితి. తపంబున నన్నుమెప్పించి వరంబులు వడసె. విశేషించిమదంశోద్భవుండు నిశాకరుండుగావున నాకైయిద్దురాత్ముఁగావుము. ఆశ్రితదోషంబులడఁప నీకు నైజంబు. అనిననుమ సంతసిల్లి యిదిమొదలుప్రతిపూర్ణిమయందుఁ జంద్రుఁజూచిన నపవాదంబులువచ్చునని యె. అంతబ్రహ్మాదులాసందించి పార్వతీపరమేశ్వరులవీడ్కొని నిజనివాసంబుల కరిగిరి. చంద్రుండు భర్గునిశిర నెక్కె. మఱియుఁ గొంత కాలంబునకు॥

౫. మునిభార్యల వృత్తాంతము.

ఉ॥ పున్నమనోము నోముచుఁబ్రపుణ్యులు మానులభార్య లేడ్వురుం
డిన్నని చంద్రుఁజూచినముని ప్రవరాంగనలగ్నికింగుపు।
న్జైన్నుగఁగాంచిరంచు నెుక నిందజనించె మహర్షి వర్యులా।
యన్నువలన్ డిగన్విడిచి రారయకజ్ఞుల కై వడినిష్కళంకలన్॥

వ॥ అంత నాపూఁబోడులుగూడి యేమేడనీటిచూలి యేడ మనసేనుగాను పెక్కడ. ఇవియేటిమాటలు వృథాపవాదంబుగలిగెనని మఱియు॥ ౪౧॥

గీ॥ సతులడిగనాడిరొపతివ్రతలమమ్ము।
మీఁదరయకస ప్తర్షులు వేదవిదులు।
గనరుదివ్యవిజ్ఞానమునననసూర్తి।
యిందుఁగూరిచియిట్లు నైన ందుఁగుంది॥ ౪౨॥

సీ॥ దోషాకరుఁడుక్షయిదుష్టుఁడుగురుతార
సంగమసంజాతసమ్మదుండు।
చక్రభేదిప్రకృతివక్రశరీరుఁడు
సాధ్వీకళంకియసత్పథమున।
వర్తించువాఁడునుభానిల్లుమిత్రవి
వర్తియందెక్కుఁడుభామవినవె।
యుగ్రచూడామణియొకఁడైనఁగలదెమం
చిగుణమునాఁగనాచెలికినరిరి।
తోడిసతులతనినినేలనాడరండు।
పోదముమయొద్దకంచేగిమోదమునను।
మ్రొక్కిఁవినుతింపనార్యయోముగుదలార।
మెచ్చితినడుగుఁడిష్టమామేటివరము॥ ౪౩॥

వ॥ అనినవారలు తమవచ్చినవృత్తాంతంబునివేదింప గౌరివినియిట్లని యె అతివలారలోకోపకారకంబై యిట్టినిందగలిగెఁ, గావున మీరునగవంబనిలేదు. అరుంధతిని వసిష్ఠుండువిడువఁడు. తక్కిఁనమీరలార్వురకుఁ గుమారుండు జనించెనన్నకారణంబునఁ గృత్తికలైవియత్పథంబుననిల్చి ప్రతివర్షంబుభూప్రజలుచేయు నుపచారంబులం బరితృప్తింబొదలుచుఁ గోరికలిచ్చుచుండునది. మఱియును॥ ౪౪॥

కం॥ ముద్దియలారవినుఁడుసం।
బద్ధమునాపల్కుఁభాద్రపదమాసమునన్।
శుద్ధచతుర్థినిశాకరు।
నిద్ధరితునిఁజూడజనులకెగ్గులువచ్చున్॥ ౪౫॥

వ॥ అనినంబార్వతివీడ్కొని ఋషిభార్యలేగిరి. మునీంద్రులారా యిదియెచండిక చంద్రునికినిచ్చినశాపవృత్తాంతంబు. కృష్ణుండు

మృగాంకునిభాద్రపద శుద్ధచతుర్థియందున్ క్షీరపాత్రంబునఁ జూచెఁగాన శమంతకరత్నంబుహరించెనను నిందవచ్చె. ఆవలి కథవినుండు. శౌరియాదవవృద్ధులచే నీమాటవిని॥ ౪౬॥

---

౬. కృష్ణుండు శమంతకంబు వెదకుట.

కం॥ మితపరివారముతోఁజేని।
హతప్రసేనాశ్వహరులనరయుచునటపైఁ।
జతురుండడుగులజోడల।
క్షితిధరగుహడాసియంత సేనలనెల్లన్॥ ౪౭॥

వ॥ గుహాముఖంబునవిడిచి సాహసంబున మహానుభావుండైన హరి నిరంతరనీరంధ్ర నిబిడాంధకారబంధురంబై భయంకరంబై విశాలంబైన గుహాంతరాళంబుసొచ్చి॥ ౪౮॥

సీ॥ తనదేహకాంతులుతప్తజాంబూనదా
భరణరోచులుమణీప్రభలుగూడి।
కేళికాకందుకీకృతశమంతకరత్న
దీప్తులుగుహయెల్లఁదేజరిల్ల।
హంసతూలికతల్పమందుండిముదమున
దాదిలాలింపంగఁదనరుదాని।
జాంబవంతునికూఁతుజాంబవతీకన్యఁ
దొట్లెలోఁగట్టినయట్టిమణినిఁ।
జూచియాకన్నెసౌందర్యశోభలకును।
మెచ్చియాశమంతకమణిఁబుచ్చిలంగ।
మెల్లననడుగులిడిదాయమెలఁతదాది।
మొఱలువెట్టెనాధ్వనిదరిమొల్లమయ్యె॥ ౪౯॥

వ॥ అదివిని బలవంతుండయిన జాంబవంతుండువచ్చి తనస్వామి యని కృష్ణునెఱుంగక ప్రాకృతపురుషుండనితలంచి కృష్ణునితో రణంబుచేసెనందు॥

కం॥ పలలములకుఁబోరడుడే।
గలక్రియశస్త్రములందరులఁగరములవిజయే।
చ్ఛలనిరువదియొనిమిదిదిన।
ములువోరిరినగచరేంద్రముఖ్యుఁడుహరియున్॥ ౫౦॥

కం॥ అడిదములుదరులువిఱిగిన।
బెడిదములగుమగతనములఁబిఱితివకవడిం।
బిడుగులవడుపునఁబడియొడి।
పిడికిటఁబొడుచుటలఁగలనబెరసిరిరువుటన్॥ ౫౧॥

శా॥ స్పష్టాహంకృతులుల్లసిల్లహరియుఁ భల్లూకలోకేశుఁడు।
న్ముష్టాముష్టినవార్నిశంబుజయసమ్మోహంబులంబోరుచోఁ।
బుష్టింబాసిముకుందముష్టిహతులంబూర్ణశ్రమోపేతుఁడై।
పిష్టాంసోరుశరీరుఁడైయతఁడుదాభీతాత్ముఁడైయిట్లనెన్॥ ౫౩॥

వ॥ దేవా నిన్నుఁబురాణపురుషున కధీశ్వరుండైన విష్ణుంబ్రభవిష్ణుం గా నెఱుంగుదు. సర్వభూతంబులకుం బ్రాణప్రతాపధైర్య బలంబులు నీవ విశ్వంబునకు సర్గస్థితిలయంబు లెవ్వరాచరింతు రట్టి వారికి సర్గస్థితిలయంబులుచేయు నీశ్వరుండవీవ. ఆత్మకుంబర మాత్మవునీవ మఱియు॥ ౫౪॥

॥ మత్స్యకూర్మసూకరనృసింహవటుపరశు।
రామరఘురామబలరామరమ్యకృష్ణ।
బౌద్ధకల్క్యాద్యనేకరూపములఁదాల్చు।
నాదినారాయణునినిన్నునాశ్రయింతు॥ ౫౫॥

గీ॥ వసుధదానమ్ముమిషఁజేసిబలిమొఱంగి।
హరికిఁద్రైలోక్యసామ్రాజ్యమల్లనాఁడు।
సురలనొసఁగినత్రైవిక్రమప్రవిమల।
మూర్తివటురూపనీకునేఁమ్రొక్కులిడుదు॥ ౫౬॥

సీ॥ బాణాగ్ని నెవ్వఁడుపఱపిపయోరాశి
నింకించిబంధించియేపుమాపెఁ।
బరఁగనెవ్వఁడుప్రతాపప్రభారాశిచే
దానవగర్వాంధతమసమణఁచెఁ।
గంజాతములుద్రెంచుకరిభంగినెవ్వఁడు
దశకంఠుకంఠబృందములుద్రుంచె।
నాచంద్రసూర్యమైయమరులంకారాజ్య
మునకునెవ్వఁడువిభీషణునినిలిపె।
నన్నునేలినలోకాధినాధుఁడెవ్వఁ।
డంచితోదారకరుణారసాబ్ధియెవ్వఁ।
డాతఁడవునీవెకావెమహాత్మనేడు।
మాఱువడియొగ్గఁజేసితిమఱువవలయు॥ ౫౭॥

వ॥ అనియిట్లు పరమభక్తుండయిన జాంబవంతుండు వినుతించిన నతని శరీర నిగ్రహనివారణార్థముగా భక్తవత్సలుండైన హరి తనకరంబున నతనిదేహంబు నిమిరి మేఘగంభీరభాషణంబుల నిట్లనియె॥ ౫౮॥

కం॥ ఈమణిమాచేఁబడెనని।
తామసులానరించునిందతప్పెడుకొఱకై।
నీమందిరమగుబిలమున।
కేమరుదెంచితిమిభల్లుకేశ్వరవింటే॥ ౫౯॥

వ॥ అనినవినిసంతసించి జాంబవంతుండు మణియును జాంబవతియు
ను తనకూంతునుదెచ్చి హరికిఁ గానుకఁగా సమర్పించె, నంట
మున్న హరివెంట వచ్చినవారలు బిలంబువాకిటఁ బండ్రెండు
దినంబులు హరిరాకకెదురుసూచి వేసరి వగచి పురంబునకుఁ
జేనిరంత, దేవకీ వసుదేవులు రుక్మిణియును మిత్రబంధు జ్ఞాతి
జనులునుగుహసొచ్చి కృష్ణుండురాఁడు చిక్కెననిశోకించి॥౬౦॥

కం॥ దుర్గమమగుబిలమునహరి।
నిర్గతుఁడై చేరవలయునేడనిపౌరుల్।
వర్గములై సేవించిరి।
దుర్గంగృతకుశలమార్గతోషితభర్గన్॥ ౬౧॥

కం॥ డోలాయితమానసులై।
జాలింబడిజనులుగొలువఁజండికపలికెన్।
బాలామణితోమణితో।
హేలాగతివచ్చునంబు జేక్షణుఁడంచున్॥ ౬౨॥

కం॥ యత్నముసఫలంబైనస।
పత్నసమూహములుబెగడఁబద్మాక్షుండా।
రత్నముతోఁగన్యాజన।
రత్నముతోఁబురికివచ్చెరయమునసంతన్॥ ౬౩॥

కం॥ మృతుఁడైనవాఁడుపునరా।
గతుఁడైనక్రియయందలంచికన్యామణిసం।
యుతుఁడైవచ్చినహరిఁగని।
వితతోత్సవకౌతుకములవెలసిరిపౌరుల్॥ ౬౪॥

౭. శ్రీకృష్ణుడు శమంతకమును, జాంబవతిని గ్రహించుట.

వ॥ ఇట్లు హరి తనపరాక్రమంబున జాంబవతీదేవిం బరిగ్రహించి రాజసభకు సత్రాజిత్తుం బిలిపించి యావృత్తాతమంతయు నెఱిం గించి సత్రాజిత్తునకు మణినిచ్చిన నతండు సిగ్గుపడి మణింబుచ్చి కొని పశ్చాత్తాపంబునొందుచు బలవద్విరోధంబునకు వెఱచుచు నింటికిం జేని॥ ౬౫॥

కం॥ పాపాత్ములపాపంబులు।
వాపంగానోపునట్టిపద్మాక్షునిపైఁ।
బాపముగలదని నుడివిన।
పాపాత్మునిపాపమునకుఁబారముగలదే॥ ౬౬॥

మ॥ మితభాషిత్వముమానియేఁలహరిపై మిథ్యాభియోగంబుఁ జే।
సితిఁబాపాత్ముఁడనర్థలోభుఁడనుదుశ్చిత్తుండమత్తుండదు।
ర్మతినీదేహముఁగాల్ప నేదురితమేమార్గంబునంబాయునే।
గతిఁగంసారిప్రసన్నుఁడై మనుచునగ్గారుణ్యభావంబునన్॥ ౬౭॥

గీ॥ మణియుఁగూఁతునిచ్చిమాధవుపదములఁ।
బట్టుకొంటినేని బ్రదుకుకలదు।
సంతసించునతఁడుసదుపాయమగునిది।
సత్యమితరవృత్తిజేకూఁడదు॥ ౬౮॥

మ॥ అనియిబ్భంగిబహుప్రకారములనేకాంతస్థుఁడై యింటిలోఁ।
దనబుద్ధింబరికించినీతిగనిసత్రాజిత్తుసంప్రాప్తశో।
భనుఁడై యిచ్చె విపత్పయోధితరికిన్ భామామనోహారికిన్।
దనుజాధీశవిదారికిన్ హరికిఁగాంతారత్నమున్ రత్నమున్॥ ౬౯

౮. సత్యభామావివాహము.

ఉ॥ తామరసాక్షుఁ డచ్యుతుఁడు దారయశోన్నిధి పెండ్లియాడె నా|
నామనుజేంద్రనందితగుణస్థితిలక్షణసత్యభామను|
ద్ధామపతివ్రతాత్వనయధర్మవిచక్షణతాదయాయశః
శ్రీమను సత్యభామను ముఖద్యుతినిర్జితసోమ నయ్యెడన్॥ ౨౦॥

కం॥ మణియిచ్చినాఁడు వాసర|
మణినీకనుమాకుఁ గలవు మణులు కుమారీ|
మణిచాలునంచుఁ గృష్ణుఁడు|
మణిసత్రాజిత్తునకును మరలఁగనిచ్చెన్॥ ౨౧॥

వ॥ అంతనక్కడఁ గుంతీసహితులైన పాండవులు లాక్షాగారంబున
దగ్ధులైరని విని నిఖిలార్థదర్శనుండయ్యుం గృష్ణుండు బలభద్ర
సహితంబుగాఁ దేరెక్కి కరినగరంబున కేగి యచ్చటఁ గృపవిదుర
గాంధారీ భీష్మద్రోణ ధృతరాష్ట్రులంగని దుఃఖోపశమనంబు
సేయుచుండ ద్వారకాపురంబున సత్రాజిత్తుండు కృష్ణునకు
సత్యభామనిచ్చెనని వానియెడఁ బగగొని॥ ౨౨॥

సీ॥ అక్రూరకృతవర్మలాశతధన్వతో
మనకుసత్రాజిత్తుమణినిఁ గూఁతు|
నిచ్చెదనని బొంకియెలమితో సత్యను
హరికిచ్చె నాఖలునదరిచేంపు|
శౌరినీతోడను వైరంబుగొన్న నీ
కత్తఱిసాహాయ్యమరుగుదెంతు|
మనితన్నుఁ బ్రేరేప నర్ధరాత్రినిదుర
నొందు సత్రాజిత్తునుగ్రవృత్తిఁ|

గటికివాఁడుపశువుఖండించువిధమునఁ।
జంపిమణినిఁగొంచుఁజనియెవాని।
యువిదలెల్ల నేడ్వనొక్కఁడాశత।
ధన్వుఁడధికలోభిధర్మమెడలి॥ 23॥

వ॥ ఇట్లు హతుండైన తండ్రింగని శోకించి సత్యభామయతనిం దైల ద్రోణియందుఁ బెట్టించి హస్తిపురంబునకుంజని సర్వజ్ఞుండైన హరికి సత్రాజిత్తుమరణంబు విన్నవించిన నంతరంగంబున సంతసించి యీశ్వరులయ్యు రామకృష్ణులు మనుష్యభావంబుల విలపించిరి. అంతసత్యహరికిట్లనియె. నేనెవ్వరిదాన, నీనిందయెవ్వరిది యెట్లోర్తు నీకుఁబోలినట్టు చేయుమని వందురఁగృష్ణుండు రోషారుణితాక్షుండై సత్యకిట్లనియె. ఈపరిభవంబునాయది, నాయెదుట నిప్పుడు మిగులవగచినఁ బ్రయోజనంబేమి. ఆశతధన్వుఁ డెక్కడఁజొచ్చినఁ బారిగొందు. నీవూఱడుము. వులుఁగులు తమగూండ్లుపెట్టిన చెట్టుదాఁటిన బంధింపంబడవెట్లు. అట్లనీతండ్రి కృపణుండై మృతినొందెనని పల్కి ధృతరాష్ట్రాదులవీడ్కొని బలరాముండుదోడరా సత్యాసహితుండై రథారూఢుండై ద్వారకఁజేరి యన్నకేకాంతంబుననిట్లనె. ప్రసేనుఁడు వేఁటకేగి యటవిలోఁ జచ్చె. సత్రాజిత్తుండు శతధన్వుచేనీల్గె. ఆశమంతకరత్నంబు. మనయిద్దఱకు సామాన్యంబు. కావున నిప్పుడు శతధన్వుఁజంపఁబోదము. రమ్మననిచ్చేగించె. అంతనిదివిని శతధన్వుండు ప్రాణభయంబునఁ గృతవర్మనింటికిం జని తనకు సహాయంబుగమ్మని ననతండిట్లనియె॥ 24॥

ఉ॥ అక్కటరామకృష్ణులుమహాత్ములువారలకెగ్గునెయఁగా।
నిక్కడనెవ్వఁడోపువినుమేర్పడఁగంసుఁడుబంధుయుక్తుఁడై।

చిక్కఁడెమున్ను మాగధుఁడు సేనలతోఁబదియేడుతోయముల్।
దిక్కులఁబాఱఁడేమనకుదృష్టమువారలలావువింతయే॥ ౭౫॥

వ॥ అని యుత్తరంబుచెప్పిన విని శతధన్వుఁ డక్రూరునియింటికిం జేని హరితోడి పగకుండోడురమ్మని చీరిన నక్రూరుండు హరిబల పరాక్రమ శౌర్యంబులుగ్గడించి మఱియు నిట్లనియె॥ ౭౬॥

సీ॥ ఎవ్వఁడువిశ్వంబునెల్ల సలీలుఁడై
పుట్టించురక్షించుఁబొలియఁజేయు।
నెవ్వనిచేష్టలనెఱుఁగరుబ్రహ్మాదు
లెవ్వనిమాయమోహించుజగము।
లేడేండ్లపాపఁడై యేవిభుఁడొకచేత
గోరక్షణమునకై కొండయెత్తె।
నెవ్వఁడుకూటస్థుఁడీశ్వరుఁడద్భుత
కర్ముఁడనంతుఁడుకర్మసాక్షి।
యట్టిఘనునకుశౌరికినవరతము।
మ్రొక్కెదము గాకవిద్వేషమునకునేము।
వెఱతుమెల్లమునీపొందువేగఁబొమ్ము।
చాలుఁబదివేలువచ్చెనీసఖ్యమునను॥ ౭౭॥

వ॥ మఱియొకయుపాయంబు చూచికొమ్ము పొమ్ము పొమ్మని యిట్లు క్రూరుండుత్తరంబీయ శతధన్వుఁడిట్లనె. నన్నురక్షింపకున్న నేమి. నీవక్రూరుండవకావె. నీవును కృతవర్మయుం బ్రేరేపన కాదె సత్రాజిత్తుం జంపితి. ఈరత్నంబు నీకడ నుంపుమన్న నేనెక్కడ రత్నంబుదాచు టెక్కడనైన నీయవసానంబున నైన నేరికిని జెప్పకుండెదవేని నాసన్నిధినుంచెదననిన సమ్మతించి శతధన్వుఁడామణి నక్రూరునొద్దనునిచి శతయోజన వాహ్యమానయగు బడబనెక్కి నూఱామడ చేనియె నంత గరుడ

కేతనాలంకృతమైన తేరెక్కి రామకృష్ణులు వెనుచేనిరంత
నయ్యశ్వంబు శతయోజనంబునడిచియుఁ గ్రమ్మఱఁగొంత
దవ్వతనిపోచి మిథిలాపురవనోద్దేశంబునఁ బ్రాణంబులు
విడిచె॥ ౭౮॥

చం॥ తురగమువీడితల్లడముతోశతధన్వుఁడుపాదచారియై।
పరువిడఁబోకుపోకుమనిపద్మదళాక్షుఁడుగూడఁబాఱిభీ।
కరగతివానిమస్తకముఖండితమైపడవేసెఁజక్రముం।
బరిహృతదైత్యచక్రముఁబ్రభాచయమోదితదేవశక్రమున్॥ ౭౯॥

వ॥ ఇట్లు హరిశతధన్వుని వధియించి వానివస్త్రంబులందు మణి
వెదకి లేకుండుటదెలిసి బలభద్రునికడకుపచ్చి శతధన్వుండూర
కయే హతుండయ్యె, మణి లేదనిన బలభద్రుండు రౌద్రోద్రేకం
బున॥ ౮౦॥

మ॥ ధనతృష్ణుండవునీవిదేటికిభవద్గాత్రంబునాభ్రాతవం।
చును స్నేహంబునఁబొంతిఁబొందితిమహాచోద్యంబుగానీడఁజే।
సినయీంబాసలకేనునమ్ముదునెపోస్వేచ్ఛాగతిన్నీవుప।
ట్టణమేలాయిఁకనీవునేలయలచేట్టాలేలనాకియ్యెడన్॥ ౮౧॥

వ॥ అని యాక్షేపించుచు వేడినఁ బ్రసన్నుండుగాక మిథిలాపు
రంబునకేగినజనకుండెదుర్కొని సంతసించి యర్ఘ్యపాద్యాది
విధులనర్చించి తనగృహంబునకుఁ దోకొనిపోయి మహానుభావా
నీయిచ్చేవచ్చినపదార్థంబులు గొంచునుండుమని భక్తిఁజేసిన
నచేట మూడువత్సరంబులుండె. అంత దుర్యోధనుండచటికే
తెంచి జనకరాజుచే సమ్మానితుండై॥ ౮౨॥

కం॥ చేలమునగాంధారేయుఁడు।
లలితగదాయుద్ధకౌశలమునేర్చెఁదగన్।

హలిచేశ్రితజననిర్జర।
ఫలిచేఁ ద్రైలోక్యవీరభటగణబలిచేన్॥ ౧౩॥

వ॥ అటఁ గృష్ణుండును ద్వారకానగరంబునకుఁజేని శతధన్వుని మరణంబును మణిలేకుంటయును సత్యభామకుఁజెప్పి సత్యాప్రియకరుండుగావున సత్రాజిత్తునకుఁ బరలోకక్రియలు చేయించి సుఖంబుండఁ గొన్నాళ్లకు॥ ౧౪॥

గీ॥ ఉగ్రసేనాదియాదవులుజ్జ్వలమణి।
హరియపహరింపలేదుసత్యమనినిశ్చ।
యించిమిథిలకేగిహలికిదెల్లఁదెలిపి।
వేడితోడితెచ్చిరిసీరివేడ్కతోడ॥ ౧౫॥

వ॥ అక్రూరుండు నయ్యుత్తమమణి సముద్భూత సువర్ణంబుగల వాఁడగుటయేకాక హరి సమయించుననుభయంబున నిట్లని యెంచె. యజ్ఞదీక్షితులైన క్షత్రియ వైశ్యులఁ జెంపిన బ్రహ్మహత్యాదోషంబని స్మృతు లుద్ఘోషింపుచున్నవని నిశ్చయించి నిరంతరక్రతుదీక్షాకవచప్రవిష్టుండైయుండె. ఇట్లు తన్మణిప్రభావంబున ద్వారకలో నఱువదిరెండేండ్లు దుర్భిక్షమారికాద్యుపప్లవంబులేమియులేకుండె. ఇట్లుండ నక్రూరపక్షీయులు॥ ౧౬॥

కం॥ భోజులుసాత్వతపౌత్రుని।
నాజినిశత్రుఘ్నుఁజేంపనక్రూరుండా।
భోజులతోఁజనెద్వారకఁ।
దాఁజేయ్యనవిడిచియంతద్వారకలోనన్॥ ౧౭॥

గీ॥ మరణదుర్భిక్షజలవహ్నిమారికాద్యు।
పద్రవములుజనింపఁగఁబద్మనాభుఁ।
డఖిలయాదవవృద్ధులనపుడుపిలిచి।
యిట్లువచియించెవారితోనేర్పడంగ॥ ౧౮॥

౯. కృష్ణుండు యాదవులతో యోచించుట.

గీ॥ ఈప్రదేశము వ్వెత్తుగనేలసకల।
పీడలకునాకరంబయ్యెఁజోదుఁడనిన।
నంధకుండనుయదువృద్ధుఁడరసియరసి।
శౌరితోనిట్టులనియెనుదారభంగి॥ ౭౯॥

సీ॥ కాశీశునంగనగర్భంబునందొక్క
కన్యకయుండెనుగ్రమతమాస।
పూర్తియైనఁబయికిబొడసూపకనుపల్లిఁ
బండ్రెండువర్షముల్బాధపఱుప।
జనకుఁడిట్లనెఁజోచితనయయేలనెతల్లి
బాధింతురాఁగదేబాలయనిన।
గర్భస్థయిట్లనెఁగాశీశుతోనస్థ
దినదినమొక్కొక్కధేనువీవు।
విప్రునకుమూఁడువర్షముల్వీడువకిడినఁ।
బిదపనుదయింతునన్ననావిభుఁడునేనె।
నట్లుకూఁతురుజనియించెనంతనృపుఁడు।
పెట్టెగాందినియనుపేరుపట్టికలరి॥ ౮౦॥

గీ॥ అట్టియీగాందినినొసంగెనాశ్వవల్కు।
నకునుభక్తినాదంపతులకుజనించి।
నట్టియక్రూరుఁడక్రూరుఁడతితపస్వి।
యాతఁడుండనిచోఁబీడలబ్బురంబె॥ ౮౧॥

కం॥ అతిగుణవంతునితప్పులు।
వెతకుటయేటికిసరగునఁబిలిపింపుముసా।
త్వతులక్రూరునికభయం।
బతిసమ్మతినిచ్చినారలబ్జదళాక్షా॥ ౮౨॥

కం॥ ఆతఁడువచ్చిననిటను।
త్పాతంబులుఁదాపములునుపద్రవములునీ।
భూతలజనులకునుండవు।
భూతియొసఁగువానగురియుఁబుణ్యచరిత్రా॥ ౬౩॥

వ॥ అనినవిని వనజోదరుండు తగుదూతలంబంపి యక్రూరునిరావించె. అతండువచ్చినమాత్రన సకలోపద్రవంబులు శాంతిల్లె. అంతఁ గృష్ణుండాత్మగతంబున నిట్లనివితర్కించె. అక్రూరుండు గాందినీశ్వవల్కునకుదయించె. శ్వవల్కునంతవాఁడెయగును. అయిన మార్యాద్యుపద్రవంబు లొక్కమాఱె యుపశమింప నితని ప్రభావంబుచాలదు. ఇతనియొద్ద శ్యమంతకమహారత్నమ్మున్నయది, యమ్మణి యిట్టి ప్రభావంబుగలయదియనివిందుము. మఱియు నితండు తదుత్తమరత్నప్రతిదినజనితసువర్ణంబునఁ బూర్ణకాముండై క్రతువులొనర్చుచుండెననియుఁ దెలిసెనని నిశ్చయించి॥ ౬౪॥

సీ॥ ఒకకార్యమిషచేతసకలయాదవులను
రావించివారితోఠీవితోడఁ।
గొన్నిముచ్చటలాడివెన్నుఁడక్రూరుతో
డఁబ్రసంగవశతఁగడఁకతోడ।
సరసంబులాడియోశ్వావల్కియఖిలజ
గత్సారభూతమైకాంతినొప్పు
నాశమంతకరత్నమాశతధన్వుఁడే
గునపుడునీకిచ్చెననియెఱిఁగితి।
సకలరాష్ట్రోపకారినీసముఖమందు।
నున్నదుండుఁగావుతనేముతన్నితాంత।
సుప్రభావఫలముభుజించుదముగాని।
యేలమాకదితాల్పములీలకైన॥ ౬౫॥

సీ॥ అనిమటిమియిట్లనెనక్రూరనాయన్న
నమ్మఁడయ్యెనునన్ను నెమ్మెగాదు।
అఖిలబంధులలోన నామణిచూపునా
నతఁడాత్మ నెట్లోకోయనుచునుండి।
లేదన్న నిప్పుడేయాదవుల్నాయంబ
రతిరోహితంబైనరత్నమారయఁ।
గలరిదియంతకుఁగడుఁబెద్దవైరమా
ననియెంచిహరితోడననియెనిట్లు।
దేవశతధన్వుఁడీమణిఁదెచ్చియిచ్చె।
నతఁడువోయినదాదిగానపుడొయిపుడొ।
యెల్లిరేపోకొందువంచేనునిది గ్రహించి।
యింతదాఁకనధికమైనకృచ్ఛ్రమునను॥ ౯౬॥

గీ॥ తాల్చియుంటిఁదత్క్లేశతఁదనువుడస్సె।
భోగములెవ్వియెసుఖములుపొందవయ్యె।
నీవెధరియించిరాష్ట్రంబుఁబ్రోవఁదగుదు।
నైకొనుమభిమతులకిమ్ము నాకువలదు॥ ౯౭॥

---

౧౦. అక్రూరుండుశమంతకరత్నంబునిచ్చుట.

వ॥ అనుచుస్వోదరవస్త్రగోపితలఘుకనక సముద్గకంబు విప్పియం దునిరంతర కాంతిపుంజ ప్రకాశితదిగంతంబగు శమంతకంబు ను యదుసమాజంబు నెదుటం బెట్టె. అంతనాయాస్థాన మెల్లను ద్యోతితమయ్యె. అంతనక్రూరుండిట్లనియె. శతధన్వుండీమణినాకి చ్చె. ఇదియిందెవ్వరిదోవారు గొనుండు, నాసర్వయాదవులు నక్రూరునినిర్వక్రత్వంబునక లరియతనిం బేర్కొనిరి. బలరా

ముండుల్లంబునఁ దనకుఁగృష్ణునకు సామాన్యమ్మనియెంచె. పితృధనంబగుటఁ దనదనిసత్యదలంచె. వారియుభయుల యాననంబులుసూచి హరిచిత్తంబున బలరామునకీకున్న నతండునుసత్యకునీయకున్న సత్యయనలుగుదురు. నాకుగోచరాంతరిత జంతువు విధంబుననయ్యెనని తలపోసియక్రూరుం జూచియిట్లనియె. ఈరత్నంబాత్మసంశోధ నార్థంబుగా యదువుల యెదుట దర్శింపంబడె. ఇదినాకుబలరామునకు సామాన్యంబు. పితృధనంబగుట సత్యభామకుగాని యొడ్లకురాదుగదా, దీనిసర్వకాలంబు శుచియైబ్రహ్మచర్యంబు జేయువాఁడు దాల్పవలయు. అట్లైనరాష్ట్రంబు సుఖంబున నభివృద్ధింబొందు. అశుచిధరించెనేని యారాష్ట్రంబుతో నవానిని రూపుమాపు నంతకులేశంబయిన సంశయంబుగలదె. నాయన్నముంగోపి, యనవరతమదిరా పానపరవశుండు. సత్యయుఁజపలచిత్త. నేనుషోడశసహస్రస్త్రీభోగిని. కానబలుండును సత్యయునేనును నిన్నెవేడికొందుము. నీవుదాల్చిన రాష్ట్రోపకారకంబు. కావుననెప్పటియట్లు రాష్ట్రోపకారకంబుగనీవె తాల్పుము. అన్యంబువలుకకు. అనిన నక్రూరుండు మరలనాశమంతకరత్నంబు గైకొని నాటంగోలెఁబ్రకాశంబుగ నెకంఠంబునం దాల్చిరెండవపుండరీకషండసఖుండన రోచిర్మండలంబ ఖండంబై దిశలనిండ విహారింపుచుండె॥ ౯౮॥

కం॥ ఘనుఁడుభగవంతుఁడీశ్వరుఁ।
డనఘుఁడుమణిదెచ్చియిచ్చినట్టికథనమున్।
వినినఁబఠించినఁదలఁచిన।
జనులకుదుర్యశముఁబాపసంఘముఁదొలఁగున్॥ ౯౯॥

మ॥ భగవంతుండు పరంధుఁ డీశుఁడు పరబ్రహ్మంబు దేవుండు ప।
న్నగతల్పుండును వాసుదేవుఁడును శ్రీనారాయణుండొక్కఁడే।
జగదాధారుఁడు దీనరక్షకుఁడు విశ్వవ్యాపి విష్ణుండు సత్త్వగుణా
ఢ్యుండును బార్ణకాముఁ డతఁడే ప్రాప్యంబు సర్వేశుఁడున్॥

కం॥ పగనయిన నవ్వగనైనను।
భగవంతుం జెలిమి నేని వారకతలఁపన్।
మిగుల సుఖంబు లిహపరము।
లఁగల్గఁజేయును హరి మునులారా వినుఁడీ॥

వ॥ మునిశ్రేష్ఠులారా ప్రతిసంవత్సరంబు భాద్రపదశుద్ధచతుర్థియం
దు బ్రాహ్మ్యముహూర్తంబున మేల్కొని కాల్యకరణీయంబులు
దీర్చికొని సుస్నాతుండై యమాల్యవస్త్రాభరణధారియై సువ
ర్ణరజతమృణ్మయంబులం దేదేనియొక్క వినాయకమూర్తిం ద
చ్చి సభక్తికంబుగ దూర్వాంకురచంపక మల్లికాదిసురభి కుసు
మంబులం బూజించి పంచభక్ష్య పరమాన్న పాయసాపూపమో
దకనాళికేరఫలంబులని వేదించి షోడశోపచారంబులు సలిపి తాం
బూలనీరాజనంబు లర్పించి యుత్తరాభిముఖుండై యేని పూ
ర్వాభిముఖుండై యేని కూర్చుండి సంయతుండై పుస్తకంబుఁ బౌ
రాణికుం బూజించి ధాత్రేయకావాక్యంబు పఠియించి గజాను
రవధతోనున్న శ్యమంతకోపాఖ్యానంబు సావధానంబుగ వి
నవలయు. పిమ్మట భూసుర బంధుమిత్రపుత్రాది యుక్తుండై
భుజించి వారికిఁ దాంబూలగంధాంబరాదులిచ్చునది. ఇక్కథ
వినుటచేఁ జంద్రుఁ జూచినదోషంబు వోవుటయే కాక సకలాప
దంబులం దొలఁగి యిహంబున బహుసంపత్సౌఖ్యంబులం బొం
దియనంతరంబు నిత్యంబైన మోక్షంబు నొందునని శ్రీకృష్ణుండు
కరుణించి సహృదయంబుగఁ జెప్పెనని సూతుండు మునులకుఁ

చెప్పె. శ్రద్ధగ నీయుపాఖ్యానంబు వ్రాసినఁ, జదివిన, వినిన, వినిపించినని పాపరసుఖంబులను భవించెదరన్న శౌనకాది మునీశ్వరులునిఖిల పురాణవ్యాఖ్యాన వైఖరీసమేతుండైన సూతుంగని మిక్కిలి కొనియాడిహరికథల వలనఁదనివితీఱదు, ఇంకంజెప్పుమనుటయు॥ ౧౦౨॥

చం॥ మణితపనీయకీలితసమంచదనర్ఘ్యపరిష్కృతానుష
ద్గుణనిధిశ్రీరమాదయితకోమలదివ్యదనన్యదేహచా।
రణగణసన్నుతాహరినిరంతరవిశ్వశుభాతిదాయకా।
తృణవదుపేక్ష్యపాప్యవనదీక్షితరక్షకపక్షివాహనా ॥౧౦౩॥

మాలిని॥ ప్రకటితబహుకీర్తీభవ్యధర్మానువర్తీ।
సకలకుశలధాతా సర్వలోకప్రదాతా।
వికచవనజదామావీరలోకాతిభీమా।
శుకవిరచితసమ్యక్స్తోత్రగీతాదివేద్యా॥ ౧౦౪॥

సీ॥ గోదావరీతీరకోటిలింగాఖ్యపు
ణ్యక్షేత్రయుక్తవిఖ్యాతిఁదనరి।
రాజరాజనరేంద్రురాజధానియయిన
రాజమహేంద్రవరంబునకును।
నైరృతిదిశయందునాలుగామడదూర
మునగోస్తనీతరంగిణికిఁగోను।
దూరమందునఁబొలమూరునాగ్రామమొ
క్కటిసకలజనయుక్తమయియఖిల।
సస్యసరసీవనములనెసంగిపొఁడి।
గలిగిపాడికలిమినేలఁబడుచునుండు।
బహుళదూరసమాగతపశ్చిమాంతరీప।
వాసిహూణేంగ్లీషునృపులవలన॥ ౧౦౫॥

సీ॥ అందుండునాశ్వలాయనసూత్రుఁడనఘభా
రద్వాజగోత్రుఁడార్యజనమిత్రుఁ
డబ్జనేత్రవరదయాపాత్రుఁడిద్ధచ
రిత్రుండుగురుసమాశ్రితపవిత్రుఁ
డురుమంగువంశాబ్ధికుత్పలమిత్రుండు
భవనాశిరత్నాంబలవరపుత్రుఁ
డలశ్రీనివాసరాయాఖ్యపౌత్రుండు చిం
తలపూడినరసుపంతులకుఁగౌశి
కప్రవరునకుదౌహిత్రుఁడీప్రబంధ
మచ్యుతార్పణముగఁదగహరికిఁగృతిగఁ
జేసె వేంకటలక్ష్మీనృసింహరావు
కరుణఁగైకొనుఁగావుతఘనుఁడు శౌరి॥ ౧౦౬॥

చ॥ కలియుగముందు (౪౯౮౪)నబ్ధిగజకంజజవారిధిసంఖ్యకుందగం
దులయగుచిత్రభానువునఁదోయరుహాప్తుఁడుయుగ్మరాశిలోఁ
మెలఁగఁబదాఱునాఁడులకు మేదినిపైఁ బ్రకటించితేనను
జ్జ్వలమగునీప్రబంధముయథామతిఁజేసితిభక్తిభావనన్॥ ౧౦౭॥

కం॥ నీరము క్షీరముఁగలిసిన
క్షీరమెకొనునంచేలట్లు చిఱుగబ్బములోఁ
సారమసారముఁగలిసిన
సారమెకైకొంద్రుగాకసజ్జనులెలమిన్॥ ౧౦౮॥

శ్రీ[illegible]తకోపాఖ్యానము.

[illegible]బునుత్తరభాగము.

సంపూర్ణము.

ప్రకటన.

విక్రయమునకు సిద్ధముగనుండు పుస్తకములు.

		అ. పై.
1.	సుఖదీపిక I భాగము III తరగతికి ...	1—6
2.	సుఖదీపిక II భాగము IV తరగతికి ...	2—0
3.	శశికళాపరిణయము శుద్ధాంధ్రవచనకావ్యము	2—0
4.	దసరాపద్యములు	0—6
5.	శ్రీకేశవశతకము	0—6
6.	శ్రీకృష్ణవిలాసము (కట్టుపద్యములు) ...	0—3
7.	శ్రీసూర్యభగవచ్ఛతకము	0—6
8.	శ్రీశ్యమంతకోపాఖ్యానము ఇందు వినాయకుని పట్టాభిషేకము మొదలగు కథలుండును పద్యకావ్యము	3—0

ఈగ్రంథములు ఈక్రింద చేవ్రాలుచేసిన గ్రంథకర్తయొద్దదొరకును. ఒకేవిధమగు పుస్తకములు కొనువారికి 10 - కి 1 చొప్పున ఎక్కువగ నీయబడును. V. P. గా పంపబడును.

మంగు - వేంకటలక్ష్మీనృసింహారావు.
బ్రాంచిపోస్టుమాస్టర్
అండ్ తృతీయసహాయోపాధ్యాయుడు
బోర్డువర్నాక్యులర్ లోవర్
పాలమూరు, గో॥